

HET MYSTERIE VAN DE SCANDINAVISCHЕ THRILLER

Een onderzoek naar de rol van culturele kenmerken bij het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken in Europa

MASTER THESIS

MASTER MEDIA STUDIES: MEDIA AND CULTURE

ERASMUS SCHOOL OF HISTORY, CULTURE AND COMMUNICATION

ERASMUS UNIVERSITY ROTTERDAM

MARLOES BAKUWEL (459918)

SUPERVISOR: M.N.M. VERBOORD

SECOND READER: H.J.C.J. HITTERS

DATE: 22-06-2017

Voorwoord

In mijn familie worden regelmatig series uitgewisseld ‘die je echt gezien moet hebben’. Mijn oom kijkt vaak series van de BBC en belt zodra deze in Nederland of België op de televisie worden uitgezonden. En zo was de door de BCC geproduceerde serie Wallander de allereerste Scandinavische thrillerserie die ik zag in mijn leven. Of het een echt Scandinavische serie *pur sang* is, valt natuurlijk te betwisten, maar de afleveringen zijn gebaseerd op de boeken van de Zweed Henning Mankell en de serie is opgenomen in Zweden. Laten we het dus voor het idee maar even goed rekenen.

Vanaf aflevering één was ik verkocht. Het landschap, de spanning en de ‘echtheid’ van de personages: ik was gegrepen door de verhalen. Na de laatste aflevering te hebben gezien, ging ik op zoek naar andere Scandinavische series. *The Bridge* en *the Killing* volgden en op dit moment is *the Team* aan de beurt (allemaal aanraders!).

Tot vorig jaar was ik werkzaam in de bibliotheek van Harderwijk en in de zeven jaar dat ik daar gewerkt heb, nam naast de uitleen van Scandinavische series ook de uitleen van Scandinavische boeken voor mijn gevoel toe. Dat ik met mijn gevoel redelijk goed zat bleek uit het feit dat de jaarlijks terugkerende Maand van het Spannende Boek in 2010 het thema ‘Mørd en Dødsdag’ had, waarin er speciale aandacht was voor thrillerboeken uit Scandinavië. En met die aandacht voor deze boeken begon ook mijn Scandinavische boekenverslaving.

Afgelopen oktober begon ik mij te oriënteren op een scriptieonderwerp om de master Media en Cultuur mee af te sluiten. Op dat moment volgde ik een vak over culturele globalisering, waarbij we nadachten over de mondiale uitwisseling van cultuurproducten. Tijdens het zoeken naar een onderwerp voor een masterscriptie hoefde ik niet lang na te denken toen ik ‘de opkomst van Scandinavische thrillerboeken in Europese bestsellerlijsten’ als onderwerp zag staan. Ik vond het vak over culturele globalisering erg interessant en om inzichten uit dit vak toe te kunnen passen op Scandinavische thrillers, leek mij een combinatie waar ik met goede moed mijn tanden stevig in kon zetten.

We zijn nu enkele maanden verder en ik heb net de laatste hand gelegd aan het grootste verslag dat ik tot nu toe in mijn leven geschreven heb. Hoewel het scriptie schrijven over het algemeen gepaard gaat met stress, zenuwinkinkingen en slapeloze nachten, moet ik zeggen dat ik naast enkele stressmomenten vooral veel plezier heb gehaald uit het schrijven van dit ‘masterwerk’. Vanwege mijn almaar groeiende interesse voor het onderwerp, kostte het mij niet veel moeite om telkens weer aan het werk te gaan. Ook al was dat om voor de zoveelste keer een tekst opnieuw te schrijven waar ik toch niet tevreden over was. Aangezien we een aantal maanden de tijd hadden om tot dit resultaat te komen, was het voor mij mogelijk om mij helemaal in het onderwerp te verdiepen

en met adviezen telkens verder te komen. En ik ben blij met het resultaat! Ik moet wel zeggen dat ik met gemak nog een aantal maanden door had kunnen gaan om het onderwerp verder uit te diepen.

Hoewel ik mij scriptie volledig zelf geschreven heb, voelt het voor mij eerder als een collectief project. Telkens waren er namelijk verschillende mensen die mij een stap verder hebben geholpen in het proces. Allereerst is dat mijn begeleider Marc Verboord. Bedankt voor de feedback, de hulp op de momenten dat ik even niet verder kwam en de fijne samenwerking! Door het goede contact heb ik mijn motivatie en plezier weten vast te houden. Dank daarvoor! Daarnaast wil ik mijn ouders, Peter en Marieke, en zus Rianne bedanken. Bedankt voor het afremmen, het voorhouden van een spiegel, ontspanning op de juiste momenten en de nodige correctie. Hoe heftig of overdreven het ook mag klinken, dit waren leerpunten waar ik de rest van mijn leven wat aan heb. Dank jullie wel! Als laatste, maar zeker niet minder belangrijk, wil ik Paul, Joris, Peter en de Neus bedanken voor hun kritische en nauwkeurige blik bij het controleren van mijn scriptie.

Hoewel dit nog niet het eindstation is van mijn studentenrit, in augustus vertrek ik voor een half jaar naar Reims om daar verder te studeren, voelt het voor mij wel als het officiële eindpunt van mijn master. Dit is het dan, deze masterscriptie is de officiële afsluiting van de master Media en Cultuur. Op naar een nieuw avontuur! Ik wens je veel leesplezier.

Samenvatting

Scandinavische thrillerboeken worden veel geëxporteerd, maar het is onbekend hoe het succes van deze boeken er binnen Europa uitziet en of de kans op succes en de mate van populariteit afhankelijk is van de Scandinavische cultuur die in de boeken naar voren komt. Door middel van het analyseren van bestsellerlijsten wordt in dit onderzoek gekeken of de mate van identificatie met de Scandinavische cultuur, zoals verondersteld wordt door de culturele nabijheidstheorie, hierop van invloed is. Daarnaast wordt de impact van de positie van de Scandinavische taal en de taal van het land waarnaar Scandinavische thrillerboeken worden geëxporteerd onderzocht, zoals besproken binnen het culturele wereldsysteem van Heilbron. Als laatste wordt de invloed van gendergelijkheid meegenomen. Aangezien gendergelijkheid een belangrijke waarde is binnen de Scandinavische thrillerboeken, zou de mate van gendergelijkheid in een land een verklaring kunnen bieden voor de mate van succes en populariteit van deze boeken.

De onderzoeksvraag luidt: *“In hoeverre verschilt het aandeel van Scandinavische thrillerboeken in bestsellerlijsten in de periode 2010/2011 en 2014/2015 tussen Oost, Zuid- en West-Europa en kunnen verschillen verklaard worden op basis van de culturele nabijheidstheorie, het culturele wereldsysteem en gendergelijkheid?”*. Voor elke regio in Europa zijn twee landen gekozen. Succes is gemeten door per land te kijken hoeveel Scandinavische thrillers, van het totaal aantal gevonden Scandinavische thrillerboeken, in de bestsellerlijst stonden. De mate van populariteit is vastgesteld door het aantal weken dat een boek in een bestsellerlijst stond, te berekenen. Met behulp van kruistabellen, ANOVA-testen en multilevelanalyses zijn in SPSS de bestsellerlijsten met elkaar vergeleken.

Scandinavië heeft een groot aandeel binnen het genre thriller. Dit aandeel blijkt binnen de bestsellerlijsten over het algemeen niet te zijn toe- of afgenomen. Verschillen tussen landen in succes en populariteit kunnen niet direct worden verklaard vanuit de culturele nabijheidstheorie, het culturele wereldsysteem of gendergelijkheid in een land. Hoewel het effect niet consistent is, is er een kleine impact gevonden van culturele nabijheid en gendergelijkheid in een land op populariteit. Meer gendergelijkheid in een land zorgt voor meer populariteit en daarnaast blijkt dat, anders dan werd verwacht, grotere culturele afstand te zorgen voor iets meer populariteit. Door de inconsistentie en de relatief kleine impact, valt de invloed van culturele nabijheid en gendergelijkheid echter te bezien. Dit zou kunnen betekenen dat Scandinavische thrillerboeken in Europa een universele aantrekkingskracht hebben. Een opvallend resultaat is dat, ondanks het beeld dat deze boeken hun succes te danken hebben aan het bespreken van gendergelijkheid, ze vaak sterke vrouwelijke hoofdpersonages bevatten en het gebied veel succesvolle schrijfsters kent, er beduidend meer Scandinavische thrillerboeken met mannelijke auteurs en mannelijke hoofdpersonages in

Europese bestsellerlijsten staan.

Door het relatief kleine aantal Scandinavische thrillerboeken dat uiteindelijk is gevonden, moeten de resultaten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Dit, omdat enkele succesvolle boeken en auteurs binnen het onderzoek al snel dominant konden worden en de resultaten zo mogelijk hebben gekleurd. Om het succes van Scandinavische thrillerboeken beter te kunnen begrijpen, moet in toekomstig onderzoek de rol van eerder behaalde successen van schrijvers, de media die boeken promoten en de keuzes van uitgevers worden meegenomen. Zo kan de manier waarop deze boeken zich naar andere landen verspreiden beter worden begrepen en het geheim achter het succes van de Scandinavische thrillerboeken steeds meer worden ontrafeld.

Keywords

Scandinavian crime fiction, bestseller, book, cultural globalization, Straubhaar, cultural proximity, gender(equality), cultural world system, translation, Heilbron

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting.....	3
1. Inleiding	7
1.1 Relevantie.....	11
1.2 Structuur.....	12
2. Theoretisch kader	13
Hoofdstuk 2.1 - Culturele globalisering.....	13
2.1.1 Definitie van (culturele) globalisering	13
2.1.2 Theorieën over culturele globalisering.....	14
2.1.3 De gevolgen van culturele globalisering.....	16
2.1.3.1 Onderhandeling, verzet of competitie	17
2.1.3.2 Hybridisatie.....	17
2.1.3.3 Homogenisering	18
2.1.4 De culturele globalisering van culturele producten	20
2.1.4.1 Definitie culturele producten	20
2.1.4.2 De impact van culturele producten op identiteit.....	21
2.1.4.3. Onderzoek naar boeken als cultureel product.....	22
Hoofdstuk 2.2 – De verspreiding van Scandinavische thrillers	24
2.2.1 Het boek als cultureel product.....	24
2.2.2 De culturele nabijheidstheorie.....	25
2.2.3 Het culturele wereldsysteem	26
2.2.4 Onderzoeksvraag.....	27
2.2.4.1 Verwachtingen	28
Hoofdstuk 2.3 – De rol van mannen en vrouwen in Scandinavische thrillers.....	29
2.3.1 Representatie en vertegenwoordiging.....	29
2.3.2 Onderzoek naar het effect van geslacht	31
3. Methode	33
3.1. De geselecteerde landen en tijdperiodes.....	33
3.2. Bestsellerlijsten als meetinstrument.....	34
3.3. Dataverzameling.....	34
3.3.1 Genres toekennen	36
3.4. Onderzoekseenheden	36

3.4.1 Geografische afstand.....	36
3.4.2 Culturele afstand	37
3.4.3 Culturele wereldsysteem.....	38
3.4.4 <i>Gender Equality Index</i>	39
3.5. Data-analyse	39
4. Resultaten.....	41
4.1. Algemene analyse.....	41
4.1.1 Verdeling lokale en buitenlandse productie	41
4.1.1.1 Verdeling lokale en buitenlandse productie per regio/land	42
4.1.2 Taalverdeling	43
4.1.2.1 Taalverdeling per Scandinavisch land	44
4.2. Analyse Scandinavische thrillerboeken	47
4.2.1 Verdeling genres.....	47
4.2.2 Culturele nabijheidstheorie en cultureel wereldsysteem	48
4.2.2.2 Aantal weken in bestsellerlijst.....	50
4.3. Geslacht.....	54
4.3.1 Algemene verhouding mannelijke en vrouwelijke schrijvers.....	54
4.3.2 Verhouding geslacht bij Scandinavische thrillers	55
4.3.3 Gendergelijkheid en geslacht van auteur en hoofdpersoon.....	58
4.3.3.1 Succesfactor	58
5. Conclusie	62
5.1 Antwoord op eerste deelvraag.....	62
5.2 Antwoord op tweede deelvraag.....	63
5.3. Antwoord op de onderzoeksvraag	64
5.4. Algemene conclusie.....	66
5.5 Discussie en aanbevelingen.....	67
Literatuurlijst	70

1. Inleiding

Het is 2007 als inspecteur Sarah Lund, gespeeld door Sofie Gråbøl, haar entree maakt in de Deense serie *Forbrydelsen I*. In twintig afleveringen onderzoekt zij samen met Jan Meyer de verkrachting en moord op een negentienjarig meisje, een zoektocht waarin al snel een potentiële kandidaat voor het burgermeesterschap van Kopenhagen betrokken raakt. De serie blijkt aan te slaan bij het Deense publiek en er volgen twee nieuwe seizoenen. Ook in het buitenland blijft de serie niet onopgemerkt. Veel TV-zenders zenden de serie uit, DVD's vliegen over de toonbank en een Amerikaanse remake volgt (Wikipedia, n.d.). Maar niet alleen de serie zelf wordt beroemd, ook de truien die gedragen worden door Sarah Lund worden populair. De zogenaamde IIslandertruien, speciaal ontworpen voor het hoofdpersonage, zijn al snel zowel online als in de winkel uitverkocht (Cavender & Jurik, 2014).

Deze Deense thriller serie is niet het enige succes uit Scandinavië. Scandinavische thrillerboeken en -series blijken veelal internationaal succes te kennen. Een bekende boekenreeks is *Wallander*, geschreven door Henning Mankell, waarvan in totaal meer dan 25 miljoen boeken over de toonbank zijn gegaan. Een ander voorbeeld van een succesvolle Scandinavische schrijver is Stieg Larsson. Zijn boek, *Mannen die vrouwen haten*, is in 2008 het meest verkochte boek in Europa (Arvas & Nestingen, 2011). Thrillers behoren tot één van de meest populaire genres binnen fictieboeken (Franks, 2014). Vaak worden boeken die onder dit genre vallen apart opgesteld in de boekenwinkel, waaronder vervolgens weer subgenres vallen, zoals 'politiethriller' en 'detective'. Door de vele Scandinavische thrillersuccessen zijn deze boeken sinds de jaren negentig een apart subgenre geworden binnen het genre thriller. Het is onder dit 'merk' dat deze boeken bekend zijn geworden in zowel Europa als Noord-Amerika. Door de vele Scandinavische successen is Scandinavië bekend komen te staan om haar thrillerfictie. Scandinavische thrillerboeken zijn al jaren duidelijk aanwezig binnen bestsellerlijsten en aan dit succes lijkt nog geen einde te zijn gekomen (Arvas & Nestingen, 2011).

Door verschillende Scandinavische successen wordt veelal gesproken over een zekere opmars van Scandinavische thrillers binnen bestsellerlijsten. Zo meldde Stichting Propaganda van het Nederlands Boek dat in 2010 één op de vijf titels uit de Top 60 van best gelezen thrillers uit Scandinavië kwam (NU.nl, 2010). Het succes is opvallend gezien het gering aantal mensen dat in deze regio woont. Arvas en Nestingen (2011) schrijven in hun boek *Scandinavian Crime Fiction* over de geschiedenis van Scandinavische thrillerboeken. Waar in het verleden thrillerfictie voornamelijk werd gedomineerd door mannen, zien zij dat vrouwelijke auteurs en personages steeds meer in opkomst zijn. Binnen de Scandinavische welvaartsstaat is sociale gelijkheid een belangrijk speerpunt en onder andere deze waarde is terug te vinden in Scandinavische thrillers. Binnen deze boeken gaat het vaak over gelijkheid tussen man en vrouw en wordt soms een feministische kijk gehanteerd. Volgens hen

is de Scandinavische thrillerfictie een genre dat ruimte creëert voor discussie over cultureel burgerschap, wat de boeken uniek en hierdoor succesvol maakt binnen hun genre.

Hoewel dit mogelijke verklaringen zijn voor het succes van deze boeken, is het onduidelijk waar deze boeken precies succes hebben en is het mogelijk dat ook andere factoren een rol spelen. De afgelopen jaren zijn er veel onderzoeken gedaan met als doel mogelijke verklaringen te vinden voor de manier waarop culturele producten zich internationaal verspreiden. Hoewel culturele producten al eeuwenlang over de wereld worden verspreid, heeft dit fenomeen door de forse toename in consumptie en verspreiding recentelijk veel interesse gewekt bij onderzoekers. Door de toenemende consumptie van buitenlandse culturele producten en de verspreiding hiervan, leven we in een wereld die, in vergelijking met 30 jaar geleden, steeds meer globaal met elkaar verbonden raakt (Tomlinson, 2007). Dit roept vragen op over de gevolgen die dit met zich meebrengt (Hopper, 2007).

De toenemende internationale verspreiding en consumptie van cultuur wordt ook wel culturele globalisering genoemd (zie Scott, 2004). Hoewel er verschillende theorieën zijn opgesteld die proberen culturele globalisering te verklaren en te voorspellen, laat het proces zich door haar complexiteit niet vangen in één theorie (Crane, 2002). Om de verspreiding van culturele producten en daarmee culturele globalisering beter te kunnen begrijpen, moet daarom gekeken worden welke factoren een rol kunnen spelen bij de verspreiding van culturele producten. Boeken zijn hierbij interessant onderzoeksmateriaal. Dit, omdat deze producten vertaald moeten worden en vaak een nationaal karakter hebben, waardoor ze minder gemakkelijk internationaal te verspreiden zijn (Sapiro, 2010). Toch zijn er vaak buitenlandse boeken in een bestsellerlijst te vinden (Schmidt-Stölting, Blömeke, & Clement, 2011), wat het interessant maakt om te onderzoeken welke factoren hiervoor verantwoordelijk kunnen zijn.

Straubhaar (1991; 2008) doet onderzoek naar de manier waarop culturen zich over de wereld verspreiden. Een theorie die hij heeft opgesteld om de verspreiding van culturele producten te kunnen verklaren, heet de culturele nabijheidstheorie. Hij zegt dat de verspreiding van culturele producten afhankelijk is van de culturele afstand, waarbij mensen voorkeur hebben voor een cultuur die zoveel mogelijk lijkt op die van henzelf. De culturele producten die inhoudelijk gelijk of dicht bij de eigen cultuur liggen, zouden het meest populair zijn vanwege het feit dat de inhoud herkenbaar is voor het publiek (La Pastina & Straubhaar, 2005).

Het is onduidelijk of de culturele nabijheidstheorie van Straubhaar de verspreiding van culturele producten verklaart. Daarnaast is het onduidelijk in hoeverre de taal waarin een product is geschreven van invloed is op de verspreiding van een product. Om meer duidelijkheid te krijgen over de mogelijke invloed van deze culturele factoren op de verspreiding van Scandinavische thrillerboeken, wordt in dit onderzoek het succes en de populariteit van Scandinavische

thrillerboeken in kaart gebracht door bestsellerlijsten uit Oost-, Zuid- en West-Europa uit verschillende tijdsperiodes te analyseren. Bestsellerlijsten geven een indicatie welke boeken succesvol zijn en hoe lang zij populair zijn, wat deze lijsten tot goed onderzoeksmateriaal maakt (Kovac & Wischenbart, 2009a). De culturele nabijheidstheorie kan concreet vertaald worden in geografische en culturele afstand. Hoewel publieken volgens Straubhaar ook voorkeur hebben voor culturele producten met een soortgelijke taal, is het niet mogelijk om taalafstand mee te nemen. Boeken worden namelijk vertaald in de taal van de lezer, wat maakt dat taalafstand geen rol meer speelt. Het culturele wereldsysteem zou hier een verklaring voor kunnen bieden. Janssen, Kuipers en Verboord (2008) deden onderzoek naar de mate van internationale oriëntatie van kunst en cultuur in Nederlandse, Franse, Duitse en Amerikaanse kranten. Zij zagen dat het culturele wereldsysteem een goede verklaring biedt voor de mate waarin een land internationaal georiënteerd is. Daarbij importeren landen met een centrale positie over het algemeen minder culturele producten in vergelijking met landen met een (semi-)perifere positie (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008). Het culturele wereldsysteem biedt daarbij ook een verklaring voor de mate van vertaling. De positie van de taal binnen het vertaalsysteem, centraal, semi-perifeer of perifeer, hangt volgens dit systeem samen met de import en export van culturele producten (Heilbron, 1999). Zo is het wellicht mogelijk om te kunnen verklaren uit welke Scandinavische talen de boeken worden vertaald en in hoeverre Scandinavische boeken in een land worden geïmporteerd. De deelvraag die in het eerste gedeelte van het onderzoek centraal staat is:

1. "In hoeverre verschilt het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken in bestsellerlijsten in de periode 2010/2011 en 2014/2015 tussen Oost-, West- en Zuid-Europa en zijn deze eventuele verschillen verklaarbaar vanuit de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem?"

Het tweede gedeelte van het onderzoek staat in het teken van gendergelijkheid. Gendergelijkheid gaat over gelijke kansen voor mannen en vrouwen in een maatschappij (Humbert, Ivaškaitė-Tamošiūnė, Oetke, & Paats, 2015). Binnen onderzoek naar de culturele sector, wordt maar weinig onderzoek gedaan naar schrijvers en feminisering (Hemmungs Wirtén, 2000; Verboord, 2011). Daarnaast wordt binnen onderzoek naar culturele globalisering weinig rekening gehouden met het effect van geslacht. Dit is wel van belang, omdat geslacht van invloed kan zijn op de hiërarchieën en ideologieën in een samenleving, en zo ook op de identiteit van mannen en vrouwen en de manier waarop tegen mannen en vrouwen wordt aangekeken (Chow, 2003, p. 445). Scandinavische thrillerboeken staan bekend om gendergelijkheid, het succes van vrouwelijke Scandinavische auteurs

en de sterke vrouwelijke hoofdpersonen (Arvas & Nestingen, 2011). Het is echter onduidelijk in hoeverre deze factoren van invloed zijn op het succes en de mate van populariteit van de boeken. Op basis van de culturele nabijheidstheorie kan gezegd worden dat Scandinavische boeken meer zouden moeten aanslaan in landen waar meer gendergelijkheid is. In het verlengde hiervan zou het ook kunnen zijn dat landen waarin sprake is van meer gendergelijkheid, er ook een gelijkere verdeling bestaat tussen mannelijke en vrouwelijke auteurs en hoofdpersonen. Of deze verwachtingen ook waar zijn, moet worden onderzocht. Daarom staan de volgende deelvragen in het tweede gedeelte van het onderzoek centraal:

2A. "In hoeverre is de mate van gendergelijkheid in Oost-, West- en Zuid-Europa van invloed op het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken?"

2B. "In hoeverre is de mate van gendergelijkheid in Oost-, West- en Zuid-Europa van invloed op het succes en de populariteit van Scandinavische mannelijke en vrouwelijke thrillerschrijvers en Scandinavische thrillerboeken met een mannelijke of vrouwelijke hoofdpersoon?"

Door twee theorieën mee te nemen in de analyse, wordt duidelijk wat de toepasbaarheid van deze theorieën is op het succes en de populariteit van Scandinavische thrillers. Daarbij wordt ook meer duidelijk over de rol van identificatie met gendergelijkheid binnen de boeken op het succes en de populariteit. Daarnaast is het ook mogelijk om te kijken wat het aandeel van Scandinavische boeken binnen de lijsten is en in hoeverre het succes van Scandinavische thrillers tussen landen verschilt en of de populariteit van deze boeken afneemt, stijgt of stagneert. De overkoepelende onderzoeksvraag die in dit onderzoek centraal staat is daarom:

"In hoeverre verschilt het aandeel van Scandinavische thrillerboeken in bestsellerlijsten binnen Oost, Zuid- en West-Europa in de periode 2010/2011 en 2014/2015 en kunnen eventuele verschillen verklaard worden op basis van de culturele nabijheidstheorie, het culturele wereldsysteem en gendergelijkheid?"

Het onderzoek is kwantitatief van aard. Om de onderzoeksvraag en deelvragen te beantwoorden, is de samengestelde dataset op basis van bestsellerlijsten geanalyseerd door middel van het statistisch computerprogramma SPSS. Analyses die zijn toegepast zijn onder andere kruistabellen, ANOVA-

testen en multilevelanalyses.

1.1 Relevantie

Het onderzoek is op verschillende manieren zowel wetenschappelijk als maatschappelijk relevant. Allereerst focust het onderzoek zich op culturele globalisering. Op macroniveau is geanalyseerd hoe de populariteit van Scandinavische thrillers er binnen Europa uitziet. Europa is opgedeeld in West-, Oost- en Zuid-Europa om zo in kaart te kunnen brengen hoe het succes van dit product er binnen deze regio's en verschillende landen uitziet. De regio's en landen zijn vervolgens met elkaar vergeleken. Hierbij zijn kenmerken uit de culturele nabijheidstheorie aan de landen toegekend, om zo uitspraken te kunnen doen over de manier waarop kenmerken als bijvoorbeeld gelijkheid tussen culturen een rol kunnen spelen in de verspreiding van culturele producten. Daarnaast is de invloed van het culturele wereldsysteem meegenomen. Ondanks dat het niet mogelijk is om culturele globalisering met één of enkele theorieën te verklaren (Crane, 2002), is het mogelijk om, door middel van het bestuderen van enkele aspecten van culturele globalisering, een bijdrage te leveren aan onderzoek naar dit proces en mogelijk meer duidelijkheid te geven over factoren die een rol spelen bij de verspreiding van Scandinavische thrillers.

Door te onderzoeken hoe bestsellerlijsten zich ontwikkelen, is het niet alleen mogelijk om inzichten te leveren aan mensen die in deze industrie werkzaam zijn, maar kan deze informatie ook helpen om de samenleving zelf beter te begrijpen. Door bestsellers te analyseren wordt meer duidelijk over hoe dit soort populariteitslijsten en de culturele smaak van mensen zich ontwikkelen. Binnen de academische wereld, maar ook op overheidsniveau, worden verschillende gevolgen aan culturele globalisering toegekend. Waar sommigen het proces als iets positiefs ervaren, zijn er ook beleidsmakers die het zien als een bedreiging voor de eigen cultuur en daarom maatregelen proberen te treffen tegen culturele globalisering (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008). Door bestsellerlijsten met elkaar te vergelijken kan duidelijk worden in hoeverre er daadwerkelijk sprake is van dominante landen en overheersing van Scandinavische thrillerboeken binnen bestsellerlijsten of het genre zelf.

Ook wordt gekeken naar de manier waarop de verhouding van geslacht van Scandinavische schrijvers is verdeeld binnen deze bestsellerlijsten, om zo te kijken in hoeverre er sprake is van (on)gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Hierbij wordt ook meegenomen of de hoofdpersoon van de bestseller man of vrouw is. Naar aanleiding van de culturele nabijheidstheorie, waarin wordt gesteld dat publieken voorkeur hebben voor een cultuur die lijkt op die van hen, is onderzocht in hoeverre er in een land sprake is van gendergelijkheid en is geanalyseerd of meer gendergelijkheid effect heeft op de consumptie van Scandinavische thrillerboeken.

Naar genderongelijkheid in de kunst- en cultuursector is nog maar weinig onderzoek gedaan en daarnaast worden bestsellers als cultureel product niet vaak onderzocht. Om eventuele ongelijkheid te begrijpen is het van belang dat er onderzoek naar deze sector wordt gedaan (Berkers, Verboord, & Weij, 2014). Dit onderzoek laat zien in hoeverre er sprake is van gendergelijkheid binnen bestsellerlijsten. De resultaten laten zien in hoeverre er sprake is van gender(on)gelijkheid als het gaat om het opnemen van Scandinavische thrillerboeken. Met de resultaten die naar voren komen, kunnen culturele organisaties aan de slag gaan om gelijkheid te bevorderen.

1.2 Structuur

De structuur van het onderzoek ziet er als volgt uit. Om culturele globalisering beter te begrijpen, worden in hoofdstuk 2.1 van het theoretisch kader verschillende theorieën besproken die dit proces verklaren. Daarbij worden veronderstelde gevolgen die globalisering met zich mee zou kunnen brengen behandeld. In hoofdstuk 2.2 wordt vervolgens ingegaan op de theorieën die worden gebruikt in dit onderzoek. Daarbij wordt bekeken wat er al bekend is over de manier waarop culturele producten zich verplaatsen naar andere landen. In hoofdstuk 2.3 wordt als laatste gekeken naar de rol van mannen en vrouwen binnen Scandinavische thrillerboeken. Na het theoretisch kader wordt in hoofdstuk 3 de methode besproken. Hierin wordt verteld hoe de data zijn verzameld, wat de onderzoekseenheden zijn uit de theorieën en hoe de analyse van de data er precies uitziet. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de resultaten gepresenteerd. In hoofdstuk 5, de conclusie, worden de onderzoeksvragen en deelvragen beantwoord. Daarbij worden de gevonden resultaten gekoppeld aan de eerder besproken theorie, wordt de algemene conclusie behandeld en worden suggesties voor toekomstig onderzoek voorgelegd.

2. Theoretisch kader

Hoofdstuk 2.1 - Culturele globalisering

De toenemende internationale verspreiding van Scandinavische thrillerboeken staat natuurlijk niet op zichzelf. De globale verspreiding van veel culturele producten is in de afgelopen jaren flink toegenomen, evenals het aantal geïmporteerde culturele producten dat wordt geconsumeerd (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008). Volgens Hopper (2007) wordt de tijd waarin wij nu leven gekenmerkt door de snelle en intensieve manier waarop cultuur wordt verspreid over de wereld, een fenomeen dat onder de grote noemer ook wel culturele globalisering genoemd (Scott, 2004).

Het onderzoeken van globalisering is een complex proces. Dit maakt dat het lastig is om een eenduidig model op te stellen dat globalisering kan verklaren en voorspellen. Naast het feit dat er verschillende definities over globalisering bestaan, zijn er ook veel theorieën over hoe globalisering werkt en wat de gevolgen hiervan kunnen zijn. Door het succes en de populariteit van Scandinavische thrillers in Europa te analyseren, is het mogelijk om de verspreiding van dit product in een wereld die steeds globaler lijkt te worden te kunnen begrijpen en zo culturele globalisering ook beter te kunnen snappen. Eerst zal nu besproken worden welke verschillende definities er van globalisering bestaan, hoe dit proces zou kunnen werken en over welke vermeende gevolgen er gesproken wordt binnen de academische wereld. Daarna zal dieper worden ingegaan op Scandinavische thrillerboeken en de theorieën die worden gebruikt om de verspreiding van deze boeken mogelijk te verklaren.

2.1.1 Definitie van (culturele) globalisering

Globalisering is een complex proces door de verschillende manieren waarop er tegen dit proces kan worden aangekeken. Vanuit verschillende disciplines wordt er anders naar globalisering gekeken en zelfs binnen disciplines kunnen andere definities worden gehanteerd (Crane, 2002; Hopper, 2007). Waar veel academici het over eens zijn, is dat het bij globalisering voornamelijk draait om toenemende interconnectiviteit, iets wat terug te vinden is in de economie, politiek, technologie – voornamelijk media- en communicatietechnologieën – het milieu en cultuur (Appadurai, 1996; Hopper, 2007; Tomlinson, 2007).

Door deze verschillende manieren van kijken naar globalisering, is het lastig om algemene uitspraken te doen over globalisering. Dit wil echter niet zeggen dat het niet mogelijk is om onderdelen van het proces te onderzoeken en uit te leggen. Globalisering wordt daarom vaak opgedeeld in categorieën, zoals economische globalisering of politieke globalisering. Het onderzoeken van de verspreiding van cultuur wordt hierbij simpelweg aangeduid als culturele globalisering en gebruikt als een “catch-all term or concept to describe international, transnational,

regional, local and global developments that have a cultural dimension, as well as counter-developments such as forms of cultural consolidation” (Hopper, 2007, p. 188). Janssen, Kuipers en Verboord (2008) leggen culturele globalisering uit als de toenemende transnationalisering van goederen, personen en ideeën. Deze uitwisseling zou volgens hen de afgelopen jaren flink in snelheid, bereik en impact zijn toegenomen. Van alle verschillende aspecten van globalisering die onderzocht kunnen worden, is culturele globalisering de meest directe ervaring van globalisering (Hopper, 2007; Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008; Tomlinson, 2007). In vele opzichten worden we – en dan voornamelijk de mensen die leven in de meer ontwikkelde delen van de wereld – aan deze toenemende connectiviteit herinnerd in onze dagelijkse routines en ervaringen. Het is mogelijk om televisieprogramma’s te kijken uit de Verenigde Staten, een film te kijken uit China en een Scandinavische thriller aan te schaffen in de boekwinkel. De uitwisseling van culturele producten zorgt ervoor dat we gemakkelijk in aanraking komen met een andere cultuur (Tomlinson, 2007).

2.1.2 Theorieën over culturele globalisering

Om culturele globalisering in kaart te kunnen brengen, zijn er de afgelopen jaren verschillende theorieën ontwikkeld. Door de complexiteit van culturele globalisering, zal echter geen enkele theorie in staat zijn om culturele globalisering in zijn geheel te verklaren. Toch blijken ze allemaal op een adequate manier verschillende aspecten van globalisering te kunnen beschrijven. Elke theorie bekijkt culturele globalisering op een andere manier, ziet verschillende oorzaken en voorspelt andere mogelijke gevolgen. Crane (2002) beschrijft in haar boek *Media, Arts, Policy and Globalization* vier veelgebruikte theoretische modellen om naar culturele globalisering te kijken. De vier theoretische modellen zullen nu kort worden besproken, om daarna in te gaan op de mogelijke gevolgen die zij veronderstellen.

Het eerste model dat Crane bespreekt, is de culturele imperialismetheorie. Deze theorie ziet globalisering als een dominante invloed vanuit ontwikkelde landen naar derde wereldlanden toe. Door de dominante positie van het westen zou de westerse civilisatie naar de minder ontwikkelde landen worden overgebracht. Uiteindelijk zou dit ervoor zorgen dat er één gehomogeniseerde cultuur zal ontstaan. Hoewel er veel kritiek is op deze theorie, en dan voornamelijk op de macht vanuit de westerse wereld en de veronderstelde passiviteit van de derde wereldlanden, is deze theorie wel geschikt om te onderzoeken in hoeverre een nationale cultuur meer of minder impact heeft op globale cultuur, waardoor mogelijk culturele waarden, identiteiten en waarnemingen gevormd en hervormd worden.

Het tweede model wordt het *network model of cultural flows* genoemd. Dit model ziet de uitwisseling van cultuur niet als één bepaalde (overheersende) invloed, maar zegt dat invloeden

tegelijkertijd plaats vinden. In plaats van eenrichtingsverkeer is globalisering dus een tweezijdig proces. Culturen hebben geen duidelijk centrum of een dominante positie en worden zo als een minder coherent en vast proces voorgesteld in vergelijking met de culturele imperialismetheorie. Een onderzoeker die deze flows in kaart probeerde te brengen is Appadurai. Hij noemt deze *flows* landschappen en onderscheidt er vijf: *ethnoscapes*, *technoscapes*, *finanscapes*, *mediascapes* en *ideoscapes*. Deze landschappen zijn volgens hem continu in beweging, tegelijkertijd aan het werk en lopen door elkaar heen. Hij zegt dat er binnen de landschappen meerdere werkelijkheden bestaan. Deze werkelijkheden zijn niet concreet en worden gevormd door middel van het perspectief van elk individu (Appadurai, 1996). Door de continue uitwisseling tussen culturen, zonder dat er sprake is van eenrichtingsverkeer, zullen culturen volgens dit model met elkaar gemixt worden. Dit wordt ook wel hybridisatie genoemd. Dit model is geschikt om regionale culturen beter te begrijpen. Deze culturen staan vaak tussen lokale en globale cultuur in, wat ze multicultureel en meer divers maakt dan globale culturen. Met deze diversiteit wordt binnen het *network model* rekening gehouden.

Het derde model is de receptietheorie. Dit model wordt gebruikt om uit te leggen hoe er door publieken op culturele globalisering wordt gereageerd. In plaats van publieken als passief neer te zetten, zegt deze theorie dat zij juist actief bezig zijn met het interpreteren van culturele producten. Hoewel er sprake kan zijn van overheersing, hoeft culturele globalisering geen bedreiging te zijn voor een cultuur of eigen identiteit. Publieken gaan namelijk in onderhandeling met de gestelde normen en waarden uit andere culturen en kunnen zich hier eventueel tegen afzetten. Doordat publieken onderhandelen of zich tegen andere culturen verzetten, zal er volgens deze theorie uiteindelijk een multiculturele samenleving ontstaan. Hoewel critici zeggen dat het publiek soms maar weinig invloed heeft op globale mediaconcerns of mediabeleid, kan dit model wel handvaten bieden om globale cultuur beter te begrijpen en de reactie van verschillende publieken op globale cultuur te onderzoeken. Zo is het mogelijk om de relatie tussen geïmporteerde en nationale cultuur te onderzoeken en de rol van culturele ondernemingen hierbinnen beter te begrijpen.

Het laatste model gaat over cultuurbeleid en focust zich op strategieën die worden gebruikt door naties, internationale steden en culturele organisaties om culturele globalisering tegen te gaan of te promoten. Overheden doen bijvoorbeeld pogingen om hun eigen cultuur te (her)positioneren, te beschermen of te behouden, hoewel het effect van strategieën te bezien valt (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008). Culturele globalisering wordt in dat geval gezien als een proces waarbij sprake is van spanning, competitie en conflict tussen culturen, waarbij beleid de mogelijkheid zou bieden om hierop te reageren (Crane, 2002).

Elk model kijkt vanuit een andere hoek naar culturele globalisering en legt specifieke aspecten van dit fenomeen uit, het zij vanuit naties, regio's, publieken of beleid. Alle modellen kennen op verschillende manieren macht toe aan culturele globalisering en de zender en/of de

ontvanger. Afhankelijk van deze macht worden bepaalde gevolgen verondersteld. Hoewel de ene theorie meer aanhangers kent dan de andere, valt niet te zeggen dat de ene manier van kijken beter of waarheidsgetrouwer is dan de andere. Dit omdat ze allemaal op een of andere manier met elkaar in verbinding staan. Voor elk model valt zo iets te zeggen en is het mogelijk om aangehaalde aspecten van culturele globalisering terug te zien in de maatschappij. Zo is er een zekere dominantie te zien vanuit Amerika als het gaat om cultuur- en informatie-industrieën (Featherstone, 1995; Thussu, 2000), maar is het te simpel om te zeggen dat Amerika als enige land binnen deze industrieën dominant is. Zo is er ook sprake van opkomende competitie vanuit Japan en Oost-Azië (Featherstone, 1995). Daarnaast wordt er op Amerikaanse producten verschillend gereageerd door zowel het publiek (Gao, 2016) als door beleidsmakers (Hopper, 2007). Homogenisering, hybridisatie, onderhandeling, verzet en competitie zijn zo op verschillende manieren terug te vinden in de maatschappij. Culturele globalisering is niet een proces dat vaststaat en Crane (2002) benadrukt dat de verschillende dimensies zich zullen blijven ontwikkelen.

2.1.3 De gevolgen van culturele globalisering

We leven in een tijd dat het voor verschillende culturen steeds gemakkelijker wordt om elkaar te ontmoeten (Featherstone, 1995). Culturen zijn niet immuun voor het globaliseringsproces, omdat bij een ontmoeting met een andere cultuur mensen in aanraking komen met bijvoorbeeld andere ideeën, waarden, symbolen, artefacten, teksten en objecten. Volgens Raymond Williams (1976) hangt de identiteit van mensen samen met deze ideeën, waarden, symbolen, teksten en objecten. Culturele globalisering is een proces dat zowel invloed heeft op culturen, als beïnvloed wordt door culturen. Over de gevolgen die dit heeft voor culturen en de eigen identiteit van mensen, bestaan verschillende opvattingen.

Nederveen Pieterse (2015) onderscheidt drie paradigma's als het gaat om de gevolgen voor culturen. De eerste positie zegt dat culturen op zichzelf staand kunnen worden gezien. Ontmoetingen tussen verschillende culturen veroorzaken onderhandeling, verzet of competitie. Als tweede is er het paradigma dat zegt dat verschillende culturen, locaties en identiteiten met elkaar gemixt worden, waardoor er nieuwe culturen ontstaan. Dit is een voortdurend proces met telkens nieuwe culturen als uitkomst. Dit wordt ook wel hybridisatie genoemd. De derde positie zegt dat culturen moeten worden benaderd als convergentie: ze trekken naar elkaar toe of komen samen. Hierdoor ontstaat standaardisatie en uniformiteit, met als uitkomst een homogene cultuur. Alle drie de paradigma's worden nu kort besproken.

2.1.3.1 Onderhandeling, verzet of competitie

Waar veel theorieën culturele globalisering voorstellen als een harmonieus of willoos proces, gaan er ook stemmen op dat ontmoetingen tussen culturen kunnen leiden tot onderhandeling of verzet tegen de normen en waarden van de andere cultuur of competitie tussen beide culturen. Binnen receptieonderzoek wordt verondersteld dat het consumeren van culturele producten kan leiden tot onderhandeling van of verzet tegen normen en waarden (Regev, 2007). Zo blijkt uit het onderzoek van Gao (2016) dat Amerikaanse series erg populair zijn bij hoogopgeleide jongeren in China. Toch betekent dit niet dat zij Amerikaanse normen en waarden zomaar overnemen, want zij verzetten zich actief tegen westerse waarden, zoals individualisme. De individuele vrijheid en het nastreven van eigen dromen vinden zij interessante waarden, maar niet passend binnen hun eigen maatschappij.

Maar ook alvorens mensen in aanraking komen met een cultureel product is het mogelijk dat er sprake is van aanpassing of verzet. Dit is bijvoorbeeld terug te zien bij *Mannen die vrouwen haten*, een boek van de Zweed Stieg Larsson. Nilsson (2016) onderzocht de manier waarop dit boek gepresenteerd en vertaald werd. De oorspronkelijke titel *Män som hatar kvinnor*, welke in het Nederlands letterlijk is vertaald, is in het Engels vertaald als *The Girl with the Dragon Tattoo*. Ondanks dat Larsson weigerde dat het boek een andere de titel zou krijgen, is na zijn dood ervoor gekozen om deze Engelse titel te gebruiken. Larsson wilde vrouwenmisbruik onder de aandacht brengen en door middel van de oorspronkelijke titel sociale kritiek uiten. Toch werd er bij de vertaling naar het Engels en naar andere talen vaak voor een titel gekozen, waarvan gedacht werd dat deze binnen de nationale context aantrekkelijker zou zijn, zegt Nilsson. Het importeren van culturele producten hoeft dus niet te betekenen dat de normen en waarden van het land direct worden overgenomen, maar kan leiden tot onderhandeling over de betekenis of verzet tegen dat wat er verkondigd wordt.

Overheden en culturele organisaties zien culturele globalisering vaak als een bedreiging voor de nationale cultuur. Zij zien ontmoetingen als een zekere competitie tussen culturen en willen op deze competitie inspringen door middel van culturele beleidsstrategieën. Hoe culturele organisaties culturele globalisering zien, kan worden onderzocht door deze strategieën te analyseren. Daaruit valt op te maken of de organisatie zich met haar beleid richt op het (her)positioneren, beschermen of behouden van (nationale) cultuur (Crane, 2002).

2.1.3.2 Hybridisatie

Het tweede mogelijke gevolg van culturele globalisering is hybridisatie, zoals voorgesteld door *cultural flows*. Aanhangers van hybridisatie zeggen dat het globaliseringsproces ervoor zorgt dat culturen met elkaar gemixt worden (Hopper, 2007). Eén van de aanhangers van deze stroming is Nederveen Pieterse. Nederveen Pieterse (2015) ziet hybridisatie als een proces dat al een lange tijd

aan de gang is, waarbij het mogelijk is om door de eeuwen heen telkens nieuwe vormen van cultuur te zien ontstaan in verschillende continenten en regio's. Dit zou terug te zien zijn in de manier waarop bijvoorbeeld religies zich over de wereld hebben verspreid en de diversiteit die er binnen religies bestaat. Doordat culturen met elkaar interacteren, worden ze aangepast naar de lokale cultuur en worden culturen uiteindelijk samengevoegd. De snelle manier waarop dit tegenwoordig gebeurt, zou volgens Nederveen Pieterse een kenmerk zijn van globalisering in de 21ste eeuw, waarbij door moderne communicatiemiddelen, verbeterde transportatie, toegenomen reizen en migratie het steeds lastiger wordt om cultuur binnen grenzen te houden. Ook Straubhaar (2008) is aanhanger van hybridisatie. Hij zegt dat hybridisatie kan worden gezien als een continue culturele verandering, omdat culturen contact hebben met lokale, regionale, nationale, transnationale en globale factoren en hierdoor steeds veranderen.

Hybridisatie kan helpen om verder te kijken dan culturele grenzen en te herkennen wat culturen gemeen hebben met elkaar. Toch zijn er enkele factoren die hybridisatie niet meeneemt, maar welke wel belangrijk zijn bij het onderzoeken van culturele globalisering. Zo kunnen mensen zich actief verzetten tegen een andere cultuur en wordt er in verschillende landen beleid gemaakt om de nationale cultuur te beschermen (Crane, 2002). Daarbij kunnen mensen invloeden van buitenaf ook naar eigen smaak aanpassen. Zo worden er aan het televisieformat *The Voice* vaak nationale elementen toegevoegd in de vorm van bijvoorbeeld een nationale jury en nationale liederen. Maar ook eten wordt soms lokaal aangepast, zoals de mogelijkheid om in Nederland een McKroket bij de McDonalds te bestellen. Daarnaast zijn er binnen culturele ontmoetingen vaak sterke invloeden of krachten die domineren en kunnen culturen ook enigszins stabiliseren en betekenisvol worden voor mensen (Featherstone, 1995). Ten aanzien van thrillers zien we bijvoorbeeld dat bepaalde stijkenmerken in de loop der tijd worden overgenomen in andere landen, zoals de harteloze detective en de sociaal-realistische stijl (Arvas & Nestingen, 2011). Dominante krachten kunnen zo bijdragen aan de hedendaagse thriller cultuur.

2.1.3.3 Homogenisering

Het laatste mogelijke gevolg van culturele globalisering is homogenisering. Homogenisering betekent dat culturen steeds meer zullen worden geïntegreerd in de dominantste cultuur, waardoor er uiteindelijk één wereldcultuur zal ontstaan (Featherstone, 1995). Deze uitkomst wordt verondersteld door de culturele imperialismetheorie (Crane, 2002). Homogenisering zou op verschillende manieren terug te vinden zijn in de samenleving. Zo zijn bijvoorbeeld dezelfde producten, merken en televisieformats in verschillende delen van de wereld terug te vinden, draaien blockbusters in verschillende landen en zijn bestsellers in verschillende landen te koop. Hoewel er onder academici

veel kritiek is op deze stroming en weinig mensen deze stroming aanhangen (Featherstone, 1995), zijn er op beleidsniveau verschillende landen die bang zijn voor homogenisering. Zij proberen hun nationale culturele producten te beschermen door importsancties op te leggen of extra geld te investeren in verschillende culturele instanties (Cowen, 2002). Zo is Frankrijk heel voorzichtig als het gaat om het importeren van buitenlandse culturele producten (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008).

Binnen deze stroming zijn er verschillende mogelijke uitkomsten, waarbij Amerikanisering, *westernization* en *McDonaldization* veel genoemd worden (Hopper, 2007, pp. 87-93). Het scenario dat globalisering uiteindelijk tot Amerikanisering leidt, komt doordat Amerika vaak als de dominantste speler op de wereldmarkt wordt aangewezen. Vele grote entertainmentbedrijven uit dit land zijn over de hele wereld actief en producten uit dit land zijn over de hele wereld terug te vinden (Thussu, 2000). Een variant op Amerikanisering is *westernization*. Hierbij wordt Amerika niet als de dominante cultuur voorgesteld, maar wordt dit breder getrokken naar de westerse cultuur. *Westernization* is al terug te vinden ten tijde van de Europese kolonisatie, waarbij Europeanen hun westerse cultuur naar andere landen brachten. De Engelse taal, inmiddels door 25 procent van de wereldbevolking gesproken, en waarden als individualisatie werden hierdoor verspreid (Hopper, 2007). *McDonaldization* gaat als laatste niet over een bepaalde cultuur, maar over de bureaucratie van het dagelijks leven, wat uiteindelijk tot standaardisatie van productie- en distributieprocessen en rationalisering van de samenleving zal gaan leiden (Featherstone, 1995). Ritzer (2011) heeft dit idee uitgewerkt in zijn boek *The McDonaldization of Society*. Hij zegt dat een beperkte groep bedrijven steeds dominanter aan het worden is. Deze multinationals worden gedreven door rationaliteit, voorspelbaarheid, efficiëntie en berekenbaarheid. Hij neemt hierbij het proces van het fastfoodrestaurant McDonalds als voorbeeld, een restaurant gebaseerd op standaardprincipes dat zich heeft verspreid over de hele wereld.

Er zijn diverse redenen waarom het onwaarschijnlijk is dat we in de nabije toekomst te maken gaan krijgen met een eenvormige, globale cultuur (Featherstone, 1995; Hopper, 2007). Zo beperkt homogenisering de macht van het publiek. Door culturele globalisering gelijk te stellen aan homogenisering wordt verondersteld dat het publiek niets doet met producten of mediateksten en hierdoor als het ware passief is. Er is echter sprake van interactie tussen de zender en de ontvanger. Zo proberen bijvoorbeeld Tibetanen met alle macht hun boeddhistische religieuze cultuur en identiteit te beschermen van Chinese invloeden. Daarom kan er niet gezegd worden dat invloed van buitenaf leidt tot één uitkomst.

Daarnaast beperkt homogenisering ook de mogelijkheid rekening te houden met andere dominante culturen. Door uit te gaan van één dominante cultuur worden andere vormen en bronnen van culturele dominantie buitengesloten. Het is van belang hier wel rekening mee te houden, omdat het mogelijk is dat lokale invloeden of regionale machten bijvoorbeeld meer van invloed zijn dan een

nationale cultuur. Nemen we Amerikanisering als voorbeeld, dan zijn zoals gezegd veel Amerikaanse producten overal ter wereld te vinden, maar dat betekent dit niet dat er één Amerikaanse macht is. Niet elk Amerikaans bedrijf is namelijk gevestigd in Amerika, op de Amerikaanse cultuur wordt ook weer invloed uitgeoefend en bovendien is het maar de vraag wat de Amerikaanse cultuur precies inhoudt. Deze cultuur lijkt niet stabiel en uniform te zijn, waardoor een eenduidige invloed niet over de wereld verspreid zou kunnen worden. Er is geen één Amerika, binnen Amerika is ook sprake van diversiteit (Hopper, 2007, pp. 88-91).

Ondanks dat een globale cultuur er dus waarschijnlijk niet zal komen, betekent dit overigens niet dat er geen globale elementen in de wereld terug te vinden zijn. Zo zijn er bijvoorbeeld een wereldwijde anti-globaliseringbeweging en wereldmuziekgemeenschap actief (Hopper, 2007). Voor thrillers zien we niet direct dat één land steeds dominanter wordt, al zijn sommige schrijvers wel dominant aanwezig in veel bestsellerlijsten in de wereld. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld Tom Clancy in de jaren '80 en '90 en Stephen King in de jaren '90 en het begin van de 21ste eeuw. In hoeverre er sprake is van een steeds dominantere positie van Scandinavische thrillers, zal moeten blijken.

2.1.4 De culturele globalisering van culturele producten

Door onderzoek te doen naar culturele producten is het mogelijk om culturele globalisering beter te begrijpen en te zien in hoeverre er sprake is van bijvoorbeeld verzet, aanpassing, hybridisatie of homogenisering van culturele smaak. Culturele producten zijn daarbij een weergave van een cultuur en het nuttigen van deze producten zou impact kunnen hebben op mensen hun eigen identiteit. Hoe dit precies kan worden voorgesteld, wordt nu besproken. Eerst zal worden ingegaan op wat culturele producten precies zijn, om vervolgens te bespreken hoe culturele producten impact kunnen hebben op de eigen identiteit van mensen. Als laatste wordt uiteengezet hoe eerder besproken theorieën worden meegenomen in het onderzoek.

2.1.4.1 Definitie culturele producten

Wat cultuur precies is, is lastig in woorden samen te vatten. Simpel gezegd zijn het mensen, ideeën, goederen en artefacten (Hopper, 2007, pp. 37-43). Culturele producten zijn daarbij een reflectie van een cultuur. Scot (2004) definieert industrieën die culturele producten maken als volgt: "Cultural-products industries can thus be identified in concrete terms as an ensemble of sectors offering (1) service outputs that focus on entertainment, edification, and information (e.g. motion pictures, recorded music, print media, or museums) and (2) manufactured products through which consumers construct distinctive forms of individuality, self-affirmation, and social display (e.g., fashion clothing

or jewelry).” (p. 462). Culturele producten bestaan dus in tastbare en immateriële vorm.

Voorbeelden van tastbare culturele producten zijn bijvoorbeeld kunst in de vorm van sculpturen en schilderijen, maar ook cultureel erfgoed zoals gebouwen en historische locaties. Immaterieel cultureel kapitaal gaat over publieke goederen, zoals muziek, literatuur, tradities en waarden (Throsby, 1999). Als er binnen dit onderzoek gesproken wordt over culturele producten, dan gaat het over de immateriële culturele producten en dan voornamelijk over mediaproducten in de vorm van films, televisieprogramma's, literatuur en muziek.

2.1.4.2 De impact van culturele producten op identiteit

Media en cultuur worden vaak gelinkt aan nationale instituties en nationale identiteiten, terwijl media- en culturele producten steeds meer grensoverschrijdende publieken krijgen (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008). Door moderne technieken is het mogelijk om gemakkelijk toegang te krijgen tot culturele producten uit andere culturen, waardoor een product overal kan worden bekeken, gelezen of beluisterd. Het nuttigen van culturele producten uit andere culturen kan normen en waarden ter discussie stellen en daarom impact hebben op de manier waarop we onze identiteit ervaren. Dit kan er uiteindelijk toe leiden dat een cultuur verandert (Hermes, 2005). Maar hoe moet deze identiteit nu precies worden voorgesteld en hoe kan deze identiteit worden aangetast door het consumeren van culturele producten?

Straubhaar (2008) stelt identiteit voor als een soort ui. Doordat culturele producten mogelijkheden bieden om in aanraking te komen met culturen uit de hele wereld, ontstaan er nieuwe identiteitslagen die transnationaal of globaal kunnen zijn. Hierdoor worden bestaande lagen uitgedaagd, behouden of verdedigd. Als we met andere mensen in aanraking komen, dan zien we vaak de nieuwste en sterkste laag van hun identiteit zegt Straubhaar. Vaak wordt deze laag als meest dominant voorgesteld die ondergelegen lagen ondermijnt. Voor velen is dit de bevestiging dat er langzaam maar zeker sprake is van globale identiteiten en we toewerken naar een kosmopolitische cultuur. Straubhaar betoogt echter dat dit onjuist is, omdat de lagen met elkaar interacteren. Hierdoor is het mogelijk dat slechts een deel van iemands identiteit globaliseert (Straubhaar, 2008, p. 13). Culturele globalisering kan er zo voor zorgen dat mensen hun identiteit verandert of ze anders tegen zaken aankijken, maar vaagt de bestaande identiteit niet direct uit (Gao, 2016). Lokale, regionale of nationale culturen hoeven niet direct te verdwijnen, maar culturele producten kunnen deze identiteit dus wel ter discussie stellen en hierdoor cultuur veranderen. Daarnaast dragen mensen ook weer bij aan de verspreiding van culturele producten en het veranderen van culturen, iets wat terug te vinden is bij transnationale publieke en diasporagemeenschappen (Hopper, 2007; Kuipers & De Kloet, 2009).

Ook thrillers kunnen worden gerelateerd aan identiteit. Schrijvers van deze boeken maken namelijk keuzes als het gaat om hoofdpersoon, verhaallijn of setting. Zo kunnen ze kiezen voor een mannelijke of vrouwelijke hoofdpersoon die bijvoorbeeld stoer of juist introvert is, kunnen ze schrijven over seriemoordenaars, over ongelijkheid in de samenleving en/of rijke milieus en arme milieus. De algemene verwachting voor dit onderzoek is dat Scandinavische thrillers in sommige landen het beter verkopen dan in andere landen door hun specifieke profiel. De boeken zullen in een land met een cultuur die meer overeenkomt met de Scandinavische cultuur daarom bijvoorbeeld beter verkopen in vergelijking met een land dat meer van Scandinavië afstaat. Dit profiel – zoals ook de thrillerboeken met vaak vrouwen in de hoofdrol – zullen dan ook bijvoorbeeld beter aansluiten bij landen waar vrouwelijkheid vanzelfsprekend is.

2.1.4.3. Onderzoek naar boeken als cultureel product

Onderzoek naar culturele globalisering binnen media- en cultuuronderzoek wordt vaak gedaan in de vorm van receptieonderzoek of wordt bekeken vanuit *cultural flows*. Dit onderzoek kan geschaard worden onder receptieonderzoek. Binnen dit onderzoek is voornamelijk gekeken naar hoe de culturele smaak van het publiek zich heeft ontwikkeld en in hoeverre culturele factoren hierin een rol spelen. De culturele nabijheidstheorie is gebruikt om te kijken in hoeverre deze een verklaring biedt voor de mate van succes en populariteit van Scandinavische thrillerboeken. Straubhaar (2008), de grondlegger voor deze theorie, gaat bij culturele globalisering uit van *cultural flows*, met hybridisatie tot gevolg. Hij zegt dat '[t]his ongoing pattern of change can be seen as both hybridity and the multiplication of layers of production, programming/flow, and identification. The hybridity can be seen in ongoing cultural change through the contact of local, regional, national, transnational and global elements, liked those discussed earlier. Layers of cultural production and identification multiply as technological and economic forces allow' (p. 26). De culturele nabijheidstheorie, die in het volgend hoofdstuk wordt besproken, zegt dat identificatie met het product van belang is bij de verspreiding ervan.

Vanwege de veronderstelling dat culturele identificatie van belang is bij de verspreiding van Scandinavische thrillers, is in dit onderzoek dus niet direct uit gegaan van één enkele overheersende macht binnen de boekenmarkt, zoals bij het culturele imperialisme. Dit omdat identificatie met het culturele product dan in mindere mate van belang zou zijn. Daarnaast is ook niet onderzocht in hoeverre overheidsbeleid van een land zich richt op het (her)positioneren, beschermen of behouden van de eigen boekencultuur. Dit betekent echter niet dat deze theorieën niet van belang kunnen zijn. Hoewel de culturele nabijheidstheorie uitgaat van hybridisatie en niet direct uitgaat van homogenisering van culturele smaak, is het nog wel mogelijk dat er een zekere overheersing

waarneembaar is. Zo domineren Engelstalige boeken al jaren de Europese bestsellerlijsten (Kovac & Wischenbart, 2009b). Om de macht van dominante krachten niet geheel uit te sluiten van het onderzoek, is daarom ook het culturele wereldsysteem meegenomen. Dit systeem gaat uit van ongelijke relaties tussen talen en biedt zo een verklaring waarom de ene taal meer aanwezig is dan de andere taal. Beide theorieën worden in het volgend hoofdstuk uitgebreider besproken.

Hoofdstuk 2.2 – De verspreiding van Scandinavische thrillers

Om culturele globalisering en de verspreiding van culturele producten goed te kunnen begrijpen, moeten culturele producten niet alleen op nationaal niveau, maar ook op internationaal niveau worden bestudeerd. Volgens Hopper (2007) kunnen wij globalisering het best begrijpen als we op zoek gaan naar patronen die laten zien hoe de wereld meer interconnectief is geworden. Een vorm van interconnectiviteit kunnen hierbij Scandinavische thrillerboeken zijn die in verschillende landen terug te vinden zijn. Door alleen te kijken naar de aanwezigheid van deze boeken en zo te laten zien dat de wereld meer interconnectief is geworden, geeft echter nog niet de mogelijkheid om te verklaren waarom het ene boek wel aanwezig is in land A en niet in land B. Daarom moeten theorieën die hiervoor verklaringen kunnen bieden worden onderzocht. Hieronder zal nu kort het boek als cultureel product besproken worden, om vervolgens in te gaan op de twee theorieën die mogelijk de verspreiding van Scandinavische thrillerboeken kunnen verklaren.

2.2.1 Het boek als cultureel product

Doordat culturele producten steeds meer internationaal worden uitgewisseld, is er een cultureel wereldsysteem ontstaan en zijn nationale culturele velden ingebed geraakt in transnationale systemen (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008). Dit geldt eveneens voor de boekenmarkt. Voorheen was de productie en distributie van teksten voornamelijk gebaseerd op taalgelijkheid en de koloniale geschiedenis (Metherd, 2008). Globalisering stimuleerde de lokale boekenindustrie om meer aan culturele uitwisseling te doen door middel van vertaling, waardoor het aantal vertalingen is gestegen (Heilbron, 1999). Dit maakte dat zowel de vertaling van boeken als de diversiteit aan nationaliteiten de afgelopen jaren flink toegenomen is (Sapiro, 2010; Sapiro, 2015; Sapiro & Bustamante, 2009).

De manier waarop boeken circuleren en de boekenmarkt functioneert, is de afgelopen jaren drastisch veranderd. Het verspreiden van boeken gaat al terug tot in de 17^e eeuw, maar digitalisering heeft het lezen, schrijven, vertalen en de distributie van boeken aanzienlijk veranderd (Franco, 2014; Lehdonvirta, 2012; Sapiro, 2010). Desalniettemin lijkt de boekenindustrie minder open te zijn voor globalisering. Vanwege zowel symbolische als economische kenmerken van het medium, zijn boeken minder gemakkelijk te verspreiden in vergelijking met andere culturele producten. Dit omdat zij vertaald moeten worden, iets wat tijd en geld kost, en vaak gelinkt zijn aan nationale identiteiten (Sapiro, 2010). Dit betekent uiteraard niet dat boeken niet verspreid worden naar andere landen. De culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem geven verklaringen voor de mate waarin het mogelijk is dat de symbolische en economische kenmerken van een boek overkomelijk zijn. Zo zegt de culturele nabijheidstheorie dat mensen zich graag identificeren met een soortgelijke cultuur. Indien de nationale identiteit van een boek dus voor een groot deel overeenkomt met deze cultuur,

dan hoeft een nationale identiteit in een boek geen probleem te zijn. De mate van vertaling zou volgens het culturele wereldsysteem afhangen van de oorspronkelijke taal waarin een boek geschreven is. Beide theorieën worden meegenomen in dit onderzoek en worden hieronder kort besproken.

2.2.2 De culturele nabijheidstheorie

Of culturele producten wel of niet aanslaan, hangt volgens La Pastina en Straubhaar (2005) samen met de mogelijkheid om je te kunnen identificeren met het product. Uit hun onderzoek blijkt meermaals dat mensen vaak vasthouden aan hun eigen omgeving. Hoe dit precies werkt wordt uitgelegd in de culturele nabijheidstheorie, waarvoor Straubhaar een belangrijke basis heeft gelegd. Volgens de culturele nabijheidstheorie hebben mensen voorkeur voor producten die een soortgelijke cultuur reflecteren (Burch, 2002). Bij de verspreiding van culturele producten zou er dus sprake moeten zijn van een zekere hiërarchie in succes en populariteit. De mate van culturele nabijheid zou zo een mogelijke verklaring kunnen bieden voor de mate van succes en populariteit van Scandinavische thrillerboeken. De culturele nabijheidstheorie is zo een handig raamwerk om de verspreiding van culturele producten te analyseren en zou zich concreet vertalen in de volgende factoren: geografische afstand, de nabijheid tussen culturen en taalverwantschap. Geografische afstand heeft te maken met de afstand tussen het export- en importland, culturele nabijheid met de mate waarin de inhoud van het product overeenkomt met de cultuur van het importland en taalverwantschap gaat over de mate waarin de taal van het exportland overeenkomt met het importland (La Pastina & Straubhaar, 2005; Straubhaar, 1991).

Passen we de culturele nabijheidstheorie toe op de verspreiding van boeken, dan zouden boeken eerder geëxporteerd worden naar omliggende landen, zou de inhoud van de boeken eerder aanslaan als het importland een soortgelijke cultuur heeft en is de kans van slagen groter als de taal van het boek hetzelfde is of dicht bij de eigen taal van het importland staat. De talen waarin Scandinavische thrillers geschreven zijn, worden alleen gesproken in het desbetreffende land waarin het boek geproduceerd is. Straubhaar zegt dat publieken voornamelijk voorkeur hebben voor producten in hun eigen taal. De Scandinavische talen worden echter alleen gesproken in Scandinavië, waardoor de boeken buiten dit gebied altijd vertaald worden. Daarom zal taalverwantschap verder niet worden meegenomen in de analyse. Maar de positie van een taal kan wel een impact hebben op de kans dat een boek vertaald wordt. Daarom wordt ook gekeken hoe het vertaalsysteem precies werkt. Dit omdat de manier waarop het internationale vertaalsysteem georganiseerd is, bepalend kan zijn voor de kans dat een boek uit een bepaalde taal zal worden vertaald en dus een grote rol kan spelen bij de verspreiding van boeken (Van Es & Heilbron, 2015).

2.2.3 Het culturele wereldsysteem

Een theorie die verklaart in welke mate talen worden vertaald over de wereld, is het culturele wereldsysteem. Het culturele wereldsysteem verklaart het aantal vertalingen op basis van de positie van een taal binnen het culturele systeem en biedt de mogelijkheid om zo de ongelijke relaties tussen talen in kaart te brengen (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008).

Heilbron (1999) is de grondlegger van het culturele wereldsysteem. Hij zegt dat dit systeem een hiërarchische structuur heeft, waarin talen een centrale, semi-periferische of periferische positie hebben. De structuur van de markt en de positie van een taal is afhankelijk van economische, politieke en culturele machtsrelaties tussen landen. Vertalingen werken vanuit de kern naar de buitenrand van het systeem toe. Hoe minder centraal de positie van een taal is, hoe lager het aantal vertalingen ligt. Deze theorie gaat er dus vanuit, net als de culturele imperialismetheorie, dat een dominantie positie zorgt voor een zekere overheersing.

De structuur van dit systeem hangt samen met de import en export van boeken. Hoe meer centraal een taal is, hoe minder boeken er worden geïmporteerd en een land zichzelf voorziet (Heilbron, 1999). Export kan zo een indicator zijn voor de mate waarin een land centraal staat in het culturele wereldsysteem (Sapiro, 2015). Daarnaast kan een centrale positie zorgen voor een rol als intermediair. Een boek wordt dan eerst naar die taal vertaald, vanuit waar boeken weer naar andere talen worden vertaald. Of dit gebeurt, hangt af van de relatie tussen periferische talen en centrale talen. De positie van deze talen staat niet vast, maar is dynamisch, zegt Heilbron. Zo was Frans voor lange tijd een centrale taal in Europa, maar is de mate waarin deze taal wordt gebruikt afgenomen. Het veranderen van positie is een proces dat geleidelijk verloopt.

Engels is op dit moment de meest centrale taal en is verantwoordelijk voor de helft van de vertalingen ter wereld (Hemmungs Wirtén, 2000). De talen die volgen zijn het Frans, Duits en Russisch. Hun aandeel ligt een stuk lager, tussen de tien en twaalf procent rond het jaar 1980. In 1978 waren het Spaans, Italiaans, Deens, Zweeds, Pools en Tsjechisch talen met een semi-periferische rol. Hoe deze posities er anno 2017 uitzien is onbekend. Het verschil tussen semi-periferische en periferische talen is lastig te definiëren. Om een grens te stellen, houdt Heilbron de talen met minder dan één procent aandeel in het culturele wereldsysteem aan. Voorbeelden van deze talen zijn Chinees, Japans, Arabisch en Portugees. Hoewel veel mensen deze talen spreken, blijken zij een periferische positie in het vertaalsysteem te hebben (Heilbron, 1999). Globalisering wordt vaak als een bedreiging gezien voor culturele diversiteit, maar vertalingen zouden culturele diversiteit kunnen bevorderen (Sapiro, 2010; Sapiro & Bustamante, 2009).

Een dominante positie van een taal hoeft echter niet direct te betekenen dat deze taal altijd een grote impact heeft op de internationale boekenmarkt. Kovac en Wischenbart (2009b) bekeken in

hoeverre het Engels impact heeft op de internationale boekenmarkt. Zij kenden impactpunten toe door te kijken hoe lang een boek in de top tien staat van een bestsellerlijst. Bestsellerauteurs die niet in het Engels hebben geschreven, bleken twee keer meer impact te hebben dan Engelse schrijvers. In 2008/2009 was het merendeel van Europese bestsellers geschreven door schrijvers uit Europa. Dankzij de Zweedse schrijver Stieg Larsson kwam de impact van Engelse schrijvers een kwart lager te liggen en scoorden Zweedse schrijvers zelf hoger dan Amerikaanse auteurs (Kovac & Wischenbart, 2009b). De impact die talen met een (semi-)perifere positie en zo ook de impact die Scandinavische thrillerboeken kunnen hebben, moet dus niet worden onderschat (Hemmungs Wirtén, 2000).

Naast dat de culturele nabijheidstheorie een verklaring kan bieden voor de inhoud van Scandinavische boeken, kan de positie van Scandinavische talen en de te onderzoeken Europese landen worden meegenomen om te kijken of hun positie de mate van export in het geval van Scandinavische boeken en import voor de andere Europese landen kunnen verklaren. Zo worden zowel onderlinge relaties van talen door middel van het culturele wereldsysteem meegenomen, als de rol van het publiek bij de consumptie van boeken op basis van culturele gelijkheid.

2.2.4 Onderzoeksvraag

Om het succes en de populariteit van Scandinavische thrillers in Europa te kunnen begrijpen, worden de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem meegenomen in de analyse. Daarnaast zal ook de invloed van gendergelijkheid in een land worden meegenomen, waarover meer in hoofdstuk 3. De algemene onderzoeksvraag luidt:

“In hoeverre verschilt het aandeel van Scandinavische thrillerboeken in bestsellerlijsten in de periode 2010/2011 en 2014/2015 tussen Oost, Zuid- en West-Europa en kunnen eventuele verschillen verklaard worden op basis van de culturele nabijheidstheorie, het culturele wereldsysteem en gendergelijkheid?”

Deze onderzoeksvraag is opgedeeld in twee deelvragen, waarbij de tweede deelvraag zelf weer is opgedeeld in twee subvragen. In het eerste gedeelte van het onderzoek staat de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem centraal en is gekeken in hoeverre deze theorieën het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken kunnen verklaren. Succes is bepaald door alle Scandinavische thrillerboeken uit de bestsellerlijsten te halen en per titel aan te geven of deze wel of niet in een land te vinden is. Dit resulteert uiteindelijk in een succesfactor die aangeeft hoeveel procent van alle gevonden Scandinavische thrillerboeken succes had in een land. De mate

van populariteit is vertaald in het aantal weken dat een Scandinavische thrillerboek in een bestsellerlijst staat. Om te kijken of hierin een trend waarneembaar is, zijn verschillende jaren onderzocht. De volgende deelvraag staat hierbij centraal:

1. “In hoeverre verschilt het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken in bestsellerlijsten in de periode 2010/2011 en 2014/2015 tussen Oost-, West- en Zuid-Europa en zijn eventuele verschillen verklaarbaar vanuit de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem?”

2.2.4.1 Verwachtingen

Op basis van de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem wordt het volgende verwacht:

1. *Geografische afstand*

A. Hoe dichterbij een land geografisch gezien bij Scandinavië ligt, hoe meer Scandinavische thrillers er in de bestsellerlijst van dat land staan.

B. Hoe dichterbij een land geografisch gezien bij Scandinavië ligt, hoe langer Scandinavische thrillers in de bestsellerlijst van dat land staan.

2. *Culturele nabijheid*

A. Hoe meer een land cultureel verwant is aan Scandinavië, hoe meer Scandinavische thrillers er in de bestsellerlijst van dat land staan.

B. Hoe meer een land cultureel verwant is aan Scandinavië, hoe langer Scandinavische thrillers er in de bestsellerlijst van dat land staan.

3. *Taal*

A. Hoe centraler de Scandinavische taal binnen het wereldsysteem is, hoe meer Scandinavische thrillers er vanuit deze taal vertaald zijn.

B. Hoe centraler de positie van het importland is binnen het wereldsysteem, hoe minder Scandinavische thrillers er in de bestsellerlijst zullen staan.

Hoofdstuk 2.3 – De rol van mannen en vrouwen in Scandinavische thrillers

Volgens Kerstin Bergman, onderzoeker literatuurwetenschap aan de universiteit van Lund, hebben Scandinavische thrillers hun succes voornamelijk te danken aan de sociale en politieke kritiek die in de boeken wordt geuit, de noordelijke setting van het verhaal en de sterke vrouwelijke karakters. Deze sterke vrouwelijke personages zijn uniek in vergelijking met de manier waarop vrouwelijke karakters in thrillers uit andere landen worden neergezet. De sterke karakters komen voort uit de belangrijke rol die gendergelijkheid binnen de Scandinavische samenleving inneemt. Zo combineren vrouwen in de boeken bijvoorbeeld zowel werk als het gezinsleven, net als mannelijke karakters vaak doen (Bergman, 2015). De boeken bespreken zo zowel maatschappelijke problemen als dat zij sociale gelijkheid promoten (Agger, 2010).

Sociale gelijkheid werd een kernwaarde in Scandinavische landen gedurende de 20^e eeuw. Vanaf de jaren zeventig en tachtig hebben vrouwenorganisaties zich in deze gebieden met succes ingezet voor vrouwenrechten. Dit heeft ertoe geleid dat er beleid is opgesteld om de positie van de vrouw in de maatschappij te versterken (Borchorst & Siim, 2008). Gendergelijkheid heeft zich vertaald in cultuur en zo ook in culturele producten als bijvoorbeeld boeken. Gelijkheid tussen mannen en vrouwen is hierdoor centraal komen te staan in veel Scandinavische thrillerboeken. Dit verklaart de duidelijke aanwezigheid van vrouwelijke personages en auteurs in dit gebied (Arvas & Nestingen, 2011). Daarnaast staan Scandinavische thrillerboeken bekend om hun personages met psychologische diepgang en om hun maatschappijkritiek, een combinatie die vooral in het buitenland wordt beschouwd als uniek en kenmerkend voor Scandinavische thrillers (Arvas & Nestingen, 2011).

2.3.1 Representatie en vertegenwoordiging

Anders dan binnen Scandinavië, ziet Acker (2004) dat er in andere landen over het algemeen vaak een sterk onderscheid wordt gemaakt tussen mannen en vrouwen en hij ziet dat geslacht vaak verbonden wordt aan bepaalde taken binnen de maatschappij. Hij zegt:

“Gender as used here is defined as inequalities, divisions, and differences socially constructed around assumed distinctions between female and male. Gender is a basic organizing principle in social life, a principle for allocation of duties, rights, rewards, and power, including the means of violence. Gender is a factor in organizing daily life for individuals, families, communities, and societies as large structures. Women are usually disadvantaged in terms of power and material and status rewards. Gender is neither an essential attribute of individuals nor a constant in social life, but consists of material and symbolic aspects of existence, constantly produced and reproduced in the course of ongoing

social activities and practices. Gender necessarily involves bodies of actual people and the ways that they see and experience themselves, their identities” (p. 3).

Geslacht en vooral vrouw-zijn kan dus zorgen voor ongelijkheden. De betekenis en de rollen die aan man- of vrouw-zijn wordt verbonden, is geen natuurlijk gegeven. Welke betekenissen en rollen dit zijn, is afhankelijk van de manier waarop binnen een cultuur tegen geslacht wordt aangekeken (Krijnen & Van Bauwel, 2015). Om deze betekenissen en rollen te achterhalen, wordt er binnen verschillende vakgebieden onderzoek gedaan naar de manier waarop in een cultuur onderscheid wordt gemaakt tussen mannen en vrouwen. Hierbij zijn er grofweg twee soorten manieren om geslacht te onderzoeken, namelijk horizontale en verticale seksesegregatie. Horizontale seksesegregatie gaat over de manier waarop mannen en vrouwen worden neergezet in de media, bij verticale seksesegregatie wordt er gekeken naar de mate waarin mannen en vrouwen vertegenwoordigd zijn in bepaalde beroepen en werkgebieden (Berkers, Verboord, & Weij, 2014).

De manier waarop mannen en vrouwen in de media neergezet worden, is een belangrijk onderdeel van cultuur (Bernal, 1994). Voor een gedeelte wordt dit bepaald door de mediaervaringen van mensen. Culturele producten laten voornamelijk de dominante groepen in een maatschappij zien en op die manier dragen zij bij aan de dominante, nationale cultuur (Hopper, 2007; Krijnen & Van Bauwel, 2015). Welke betekenissen media geven aan mannen en vrouwen, kan worden achterhaald door te kijken hoe mannen en vrouwen worden neergezet in culturele producten als televisieprogramma's, popmuziek, films en advertenties (Mendes & Carter, 2008). Binnen deze producten blijkt er vaak sprake te zijn van stereotypering. Hoewel stereotypering nu minder plaatsvindt in vergelijking met de vorige eeuw, zijn mannen over het algemeen nog steeds meer op de voorgrond dan vrouwen (Gauntlett, 2008). Culturele producten zijn dus niet alleen inhoudelijke producten, maar creëren daarnaast ook symbolische waarde. Hierdoor dragen zij op een belangrijke manier bij aan het vormen van kennis en aan de normen en waarden van mensen, in dit geval over hoe het is om vrouw of man te zijn (Hesmondhalgh, 2006). Een veranderde maatschappij kan ervoor zorgen dat de betekenissen en rollen van mannen en vrouwen veranderen (Krijnen & Van Bauwel, 2015).

Naast de manier waarop mannen en vrouwen worden neergezet, is de verdeling binnen verschillende werkvelden ook belangrijk voor de mate waarin vrouwen en mannen gelijk worden behandeld (Krijnen & Van Bauwel, 2015). Tot voor kort waren vrouwen niet of weinig vertegenwoordigd in culturele producten en waren zij niet tot weinig actief in het culturele werkveld (Berkers, Verboord, & Weij, 2014; Krijnen & Van Bauwel, 2015; Verboord, 2011). Deze scheve verdeling lijkt nog niet te zijn rechtgetrokken en is soms zelfs verslechterd. Zo waren er begin vorige

eeuw evenveel mannen als vrouwen scriptschrijver in Hollywood en zijn er nu steeds meer mannen binnen dit werkveld actief (Bielby, 2009).

Binnen de culturele sector wordt weinig onderzoek gedaan naar schrijvers en feminisering van deze culturele sector, waardoor maar weinig bekend is over de verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke schrijvers (Hemmungs Wirtén, 2000; Verboord, 2011). Wat wel bekend is, is dat vrouwelijke schrijver over het algemeen minder goed beoordeeld worden. Een onderzoek naar het leesgedrag en de waardering van Nederlandse boeken, samengevat als de *Riddle of Literature Quality project*, liet zien dat de eerste tien boeken die gemiddeld het hoogste scoren, allemaal geschreven waren door mannen. De boeken onderaan de lijst waren door vrouwen geschreven (Koolen, n.d.). Ook blijken vrouwen over het algemeen minder literaire prijzen te ontvangen in vergelijking met hun aanwezigheid binnen bestsellerlijsten (Verboord, 2011). Geslacht blijkt dus bepalend te zijn voor literaire beoordelingen.

Door de populariteit van Scandinavische thrillerboeken spelen sociale gelijkheid en de gelijke representatie en vertegenwoordiging van vrouwen ten opzichte van mannen binnen het thrillergenre een steeds grotere rol. Scandinavische thrillers zetten personages neer als gelijkwaardig en sociaal-realistisch, waarbij vrouwen vooral sterke personages zijn die werk en gezin combineren. Hierdoor is de vanzelfsprekendheid van een mannelijke hoofdpersoon ter discussie komen te staan en hebben vrouwen meer een stem gekregen. Zowel vrouwelijke als mannelijke Scandinavische auteurs proberen op deze manier gendergelijkheid in een maatschappij als standaard neer te zetten. Talige producten, zoals boeken, dragen door middel van een verhaal een culturele identiteit uit en door het exporteren van deze identiteit komen andere culturen met deze identiteit in aanraking (Kin Tong & Hong Cheung, 2011). Culturele globalisering biedt zo de mogelijkheid Scandinavische normen en waarden over te gedragen, waardoor deze culturele producten impact kunnen hebben op normen en waarden van mensen buiten dit gebied (zie Straubhaar, 2008).

2.3.2 Onderzoek naar het effect van geslacht

Binnen onderzoek naar globalisering ligt meestal de focus op de verspreiding van producten en de manier waarop het proces werkt, waardoor het onderzoek op een algemeen en abstract niveau blijft steken. Het is echter belangrijk om de rol van geslacht mee te nemen, want 'gender matters for understanding what globalization is and how it is influenced by gendered hierarchies and ideologies, which in turn shape gendered institutions, relationships, identities and experiences of women and men' (Chow, 2003, p. 445). Diversiteit tussen boeken moet daarom niet alleen gemeten worden als diversiteit in taal (Sapiro, 2015). Gezien de rol die gendergelijkheid binnen de boeken inneemt, zou dit, afgaand op de culturele nabijheidstheorie, moeten betekenen dat de boeken het meeste succes

hebben en het populairst zijn in landen waarin sprake is van veel gendergelijkheid. Indien de mate van gendergelijkheid in een land een rol zou spelen bij de verspreiding, dan zou dit kunnen verklaren dat Scandinavische thrillers het in het ene land beter doen dan in het andere land. Gezien het feit dat er weinig bekend is over de mate waarin vrouwelijke auteurs en hoofdpersonen vertegenwoordigd zijn in bestsellerlijsten, biedt het daarnaast ook de mogelijkheid om te kijken hoe de verdeling tussen mannen en vrouwen er binnen Europa uitziet. Om dit te kunnen onderzoeken, zijn de volgende deelvragen opgesteld:

2A. "In hoeverre is de mate van gendergelijkheid in Oost-, West- en Zuid-Europa van invloed op het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken?"

2B. "In hoeverre is de mate van gendergelijkheid in Oost-, West- en Zuid-Europa van invloed op het succes en de populariteit van Scandinavische mannelijke en vrouwelijke thrillerschrijvers en Scandinavische thrillerboeken met een mannelijke of vrouwelijke hoofdpersoon?"

In het volgende hoofdstuk, de methode, wordt ingegaan op de data die zijn gebruikt voor het onderzoek. Daarnaast wordt uitgelegd hoe de theorieën vertaald zijn in onderzoeksvariabelen en hoe de data en onderzoeksvariabelen samen zijn geanalyseerd.

3. Methode

Om de onderzoeksvraag en deelvragen te kunnen beantwoorden, worden bestsellerlijsten uit de periode 2010/2011 en 2014/2015 en de regio's West-, Zuid- en Oost-Europa onderzocht. Er is voor bestsellerlijsten gekozen vanwege de mogelijkheid om culturele uitwisselingen tussen meerdere landen op representatieve wijze te kunnen onderzoeken. Bestsellerlijsten geven een indicatie van de boekverkoop en de populariteit hiervan in een land, wat ze tot goed materiaal maakt om het succes en de populariteit van Scandinavische thrillers te analyseren. Aangezien deze lijsten worden samengesteld op basis van officiële bronnen, zijn deze gegevens relatief betrouwbaar en valide (Kovac & Wischenbart, 2009a; Verboord, 2011). Vervolgens kunnen achtergrondkenmerken van auteurs en de boeken zelf worden opgezocht, om deze vervolgens te koppelen aan de culturele nabijheidstheorie. Met deze samengestelde dataset kunnen landen en tijdsperiodes met elkaar vergeleken worden en hoop ik op basis van de culturele nabijheidstheorie, het culturele wereldsysteem en geslacht van hoofdpersoon en schrijver verschillen tussen landen en tijdsperiodes te kunnen vinden. Ik zal nu kort uitleggen welke landen in dit onderzoek zijn uitgekozen om de regio's te representeren en waarom ik voor deze tijdsperiodes heb gekozen. Daarna wordt uitgelegd hoe de data zijn verzameld en op welke manier de data zijn geanalyseerd.

3.1. De geselecteerde landen en tijdperiodes

In dit onderzoek worden de thrillerboeken uit het gebied Scandinavië geanalyseerd. De landen die hieronder vallen zijn Zweden, Denemarken, Noorwegen, Finland en IJsland (Arvas & Nestingen, 2011). Europa wordt verdeeld in drie regio's, namelijk West-, Zuid- en Oost-Europa. Voor elke regio zijn twee landen gekozen, gebaseerd op het aandeel van Scandinavische thrillers in thrillerbestsellerlijsten, de afstand tot Scandinavië en de *Gender Equality Index*, waarover later meer. In de bestsellerlijsten van het gekozen land moest minimaal één Scandinavische thriller voorkomen, de gemiddelde afstand per regio tot Zweden moest onderling minimaal 300 kilometer verschillen en de landen moesten over de gendergelijkheidslijst verspreid zijn. Verder moesten er bestsellerlijstgegevens beschikbaar zijn. Op basis van deze criteria is gekozen voor de landen Nederland en Frankrijk, Spanje en Italië, en Tsjechië en Polen.

De bestsellerlijsten die onderzocht zijn, zijn de lijsten die gepubliceerd zijn in 2010/2011 en 2014/2015. Door twee aansluitende jaren te kiezen is het mogelijk om een eventueel langer voortdurend succes van een boek mee te nemen en een accurater gemiddelde te berekenen. Er zijn twee recente jaartallen gekozen, omdat deze jaren kunnen laten zien wat de stand van zaken is. Aangezien de Millennium-trilogie van Stieg Larsson in 2010 de top 3 besloeg van de bestsellerlijst in Nederland en op basis daarvan uitspraken werden gedaan over het blijvende succes van de

Scandinavische thriller (NU.nl, 2010), is ook voor de periode 2010/2011 gekozen. Zo kan gekeken worden of dit succes een eenmalige hype was of dat deze trend zich heeft voortgezet.

3.2. Bestsellerlijsten als meetinstrument

Populaire boeken worden ook wel bestsellers genoemd en daarom zijn bestsellerlijsten bij uitstek de manier om te kijken welke boeken in een land populair zijn. Bestsellerlijsten laten de verkoop zien van de markt: hoe meer een boek is verkocht, hoe meer deze stijgt in de lijst (Kovac & Wischenbart, 2009a). Toch moeten deze lijsten kritisch benaderd worden, omdat er niet altijd bekend is hoe deze lijsten exact worden samengesteld en het volgens sommigen de vraag is in hoeverre de lijsten gebaseerd zijn op verkoopaantallen (Miller, 2000). Desalniettemin worden deze lijsten wel gepresenteerd als best verkochte boeken van dat moment en worden auteurs als populair en succesvol bestempeld. Aangezien deze lijsten op deze manier mensen bereiken en salesscans steeds betrouwbaarder worden, kunnen bestsellerlijsten hierom wel gebruikt worden als meetinstrument om de populariteit van boeken op een bepaald moment te meten (Verboord, 2011). Daarbij leveren bestsellerlijsten doorgaans steeds meer bronnen waarop zij hun data baseren of claimen zij dat de gegeven die zij presenteren representatief zijn. Gezien de veronderstelde vertegenwoordiging van Scandinavische thrillers in bestsellerlijsten, zijn deze lijsten dus het best beschikbare materiaal om succes en populariteit van deze boeken te onderzoeken.

3.3. Dataverzameling

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een dataset die eerder gebruikt werd voor het onderzoek van Marc Verboord (zie ook Verboord, 2011). Deze dataset is aangevuld met bestsellerlijsten van Italië (2014 en 2015), Spanje (2014 en 2015), Polen (2014 en 2015) en Tsjechië (2014 en 2015). In tabel 3.1 is te zien welke bestsellerlijsten zijn gebruikt.

Tabel 3.1. *Afkomst bestsellerlijsten*

Land	Bestsellerlijst afkomstig uit
Frankrijk	L'Express
Nederland	CNPB Top 60 (selectie fictieboeken)
Italië	La Stampa
Spanje	El Cultural
Polen	Swiat Czytników en (Gazety) Wyborczej
Tsjechië	Svaz českých knihkupců a nakladatelů

Elke organisatie stelt op een andere manier bestsellerlijsten samen. Zo publiceert Gazety Wyborczej uit Polen (tegenwoordig Wyborcza) één keer in de maand een bestsellerlijst, terwijl organisaties uit andere landen dit wekelijks doen. Daarnaast waren niet alle lijsten terug te vinden op internet, waardoor sommige weken of maanden niet compleet waren. Een overzicht van wat mist, is terug te vinden in tabel 3.2. Hierdoor kan er bij het analyseren van de data sprake zijn van een ietwat vertekend beeld. De meeste ontbrekende gegevens betreffen echter de zomer- en kerstmaanden, periodes waarin er relatief weinig nieuwe boeken op de markt verschijnen.

Tabel 3.2. *Ontbrekende bestsellerlijsten*

Land	Jaar	Weeknummer of maanden die ontbreken
Italië	2014	1, 2, 32, 33, 34, 35, 52
	2015	15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 38, 51, 51
Spanje	2014	50, 51, 52
	2015	28, 31, 32, 50, 51, 52
Polen	2010	Heel 2010 ontbreekt
	2014	Februari, maart, december
	2015	November, december

Noot: La Stampa (Italië) publiceert gedurende de zomermaanden geen bestsellerlijsten

3.3.1 Genres toekennen

De reden dat er gekozen is voor alleen Scandinavische thrillerboeken en niet Scandinavische boeken in het algemeen, komt omdat Scandinavische thrillers als ‘merk’ op de markt worden gebracht en ook op die manier bekendheid hebben gekregen (Arvas & Nestingen, 2011). Hierdoor is Scandinavië bekend geworden om haar thrillerboeken en exporteert dit gebied voornamelijk boeken die tot dit genre behoren.

Scandinavische ‘spanningsboeken’ worden ingedeeld onder het subgenre thriller of onder het genre misdaad. Wanneer een boek onder één van deze genres valt, is moeilijk vast te stellen. Vaak wordt misdaad als overkoepelend genre gebruikt, waarbij men het over het algemeen eens is dat de verhaallijn van dit genre een misdaad, crimineel, slachtoffer en detective bevat (Seago, 2014; Worthington, 2011).

Bij het toekennen van genres aan de boeken, is gebruik gemaakt van het genre dat wordt toegekend aan het boek zoals aangegeven op de website van een verkoper of uitgever. In veel gevallen werd de verkoopsite Bol.com gebruikt, waarop veel Spaanse, Italiaanse, Franse en Nederlandse boeken te vinden waren. Voor Tsjechië en Polen zijn de websites <http://www.databazeknih.cz/> en <http://lubimyczytac.pl/> geraadpleegd. Deze genres worden vervolgens onder de van tevoren opgestelde genres geschaard zoals al opgesteld in de dataset van dhr. Verboord, namelijk literatuur (fictie), algemeen (fictie), thriller en misdaad, romantiek, fantasie, kinderen (fictie), overig (fictie), overig literatuur (non-fictie) en overig (non-fictie).

3.4. Onderzoekseenheden

Op basis van de culturele nabijheidstheorie worden de volgende variabelen meegenomen in de analyse: geografische afstand en culturele afstand. Daarnaast wordt ook de positie in het culturele wereldsysteem meegenomen, evenals het geslacht van hoofdpersoon, auteur en de *Gender Equality Index*. Hoe deze factoren worden meegenomen, zal nu kort worden besproken.

3.4.1 Geografische afstand

Geografische afstand wordt gemeten door de afstand in kilometers tussen de hoofdstad van het desbetreffende land naar Stockholm te berekenen, waarbij gebruik gemaakt is van de website <http://nl.afstand.org/>. In tabel 3.3 staat weergegeven wat de afstand in kilometers tot Stockholm precies is.

Tabel 3.3. *Geografische afstand hemelsbreed van hoofdstad tot Stockholm*

Land (hoofdstad)	Geografische afstand tot Stockholm (in km)
Frankrijk (Parijs)	1.546
Nederland (Amsterdam)	1.127
Italië (Rome)	1.979
Spanje (Madrid)	2.596
Tsjechië (Praag)	1.056
Polen (Warschau)	812

Bron: <http://nl.afstand.org>

3.4.2 Culturele afstand

Culturele afstand wordt berekend op basis van de vier culturele indicatoren van Hofstede, zoals ook gebruikt door Verboord en Brandellero (2016), namelijk *power distance*, *masculinity* versus *femininity*, *individualism* versus *collectivism* en *uncertainty avoidance*. Deze indexen zijn te vinden op de site van Geert Hofstede, geert-hofstede.com.

Hofstede (2011) legt uit dat hij de indexen opstelt op basis van de manier waarop landen kunnen reageren op problemen in de maatschappij. *Power distance* gaat over “the extent to which the less powerful members of organizations and institutions (like the family) accept and expect that power is distributed unequally” (Hofstede, 2011, p. 9). Een hoge index betekent hier dat er duidelijk sprake is van hiërarchie, een lagere index geeft aan dat mensen autoriteit in twijfel trekken en proberen macht te verdelen. De index *individualism* geeft de “degree to which people in a society are integrated into groups” aan (Hofstede, 2011, p. 11). Samenlevingen die meer individualistisch zijn ingesteld benadrukken meer het ‘ik’ tegenover het ‘wij’. Hier staat *collectivism* tegenover, waarbij er sterke banden zijn met familie en anderen in de samenleving. *Masculinity* versus *femininity* “refers to the distribution of values between the genders which is another fundamental issue for any society, to which a range of solutions can be found” (Hofstede, 2011, p. 12). Landen die meer ‘mannelijk’ zijn ingesteld, zijn assertiever en competitiever, ‘vrouwelijke’ landen richten zich meer bescheiden en zorgzaam zijn. Als laatste is de *uncertainty avoidance* index. Deze index gaat over “to what extent a culture programs its members to feel either uncomfortable or comfortable in unstructures situations” (Hofstede, 2011, p. 10). Een lage index wil zeggen dat de maatschappij meer acceptatie heeft als het gaat om andere ideeën en gedachten. Bij een hoge index zijn er richtlijnen en wetten die gebaseerd zijn op een absolute waarheid.

Om de culturele afstand tot Scandinavië te kunnen berekenen is de gemiddelde score berekend van de vier indexen voor Scandinavië (waarbij Zweden, Denemarken, Noorwegen, Finland en IJsland samen zijn genomen), Frankrijk, Nederland, Italië, Spanje, Tsjechië en Polen. Het

gemiddelde per land is van het Scandinavische gemiddelde afgetrokken, waarbij hoe groter het verschil met Scandinavië, hoe groter het culturele verschil tussen de landen is. In tabel 3.4 staan de gemiddelde scores per index, de gemiddelde score over alle indexen en het verschil ten opzichte van Scandinavië.

Tabel 3.4. *Gemiddelde cultuurindex per land/regio inclusief verschil met Scandinavië*

	Scandinavië	Frankrijk	Nederland	Italië	Spanje	Tsjechië	Polen
Power distance	29	68	38	50	57	57	68
Individualism	67	71	80	76	51	58	60
Masculinity	13	43	14	70	42	57	64
Uncertainty avoidance	42	86	53	75	86	74	93
Gemiddelde	38	67	46,3	67,8	59	61,5	71,3
Vershil met Scandinavië		+29	+9	+30	+21	+24	+34

Bron: geert-hofstede.com

3.4.3 Culturele wereldsysteem

Om te kijken of de positie in het wereldsysteem invloed heeft op het importeren of exporteren van Scandinavische thrillerboeken, wordt de positie van de taal in Scandinavische landen en de gekozen landen meegenomen. Zo hebben Zweeds en Deens een semi-perifere positie binnen het systeem en hebben het Fins, Noors en IJslands een perifere positie (Heilbron, 1999; Van Es & Heilbron, 2015). De positie van het land, afhankelijk van politieke, economische en culturele machtsrelaties, kan bepalend zijn voor de mate waarin een land culturele producten importeert of exporteert (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008). Hoewel het verschil tussen de semi-perifere en perifere positie soms lastig te onderscheiden kan zijn en de gegevens over de posities soms wat gedateerd zijn, worden de posities aangehouden op basis van de artikelen die hierover gevonden zijn. Een overzicht van de positie per land staat in tabel 3.5.

Tabel 3.5. *Positie in het culturele wereldsysteem*

Land	Positie in het culturele wereldsysteem
Frankrijk	Centraal
Nederland	Perifeer
Italië	Semi-perifeer
Spanje	Semi-perifeer
Tsjechië	Perifeer
Polen	Perifeer
Zweden	Semi-perifeer
Denemarken	Semi-perifeer
Noorwegen	Perifeer
Finland	Perifeer
IJsland	Perifeer

Bron: Heilbron, 1999; Van Es & Heilbron, 2015

3.4.4 Gender Equality Index

Gendergelijkheid wordt gemeten door de index te nemen zoals gepubliceerd in de *Gender Equality Index Report 2015*. *Gender Equality Index* is een indicator waaruit blijkt in hoeverre er sprake is van gendergelijkheid in een land. De *Gender Equality Index* is gebaseerd op basis van werk, geld, kennis, tijd, macht, gezondheid, geweld en ‘*intersecting inequalities*’ (Humbert, Ivaškaitė-Tamošiūnė, Oetke, & Paats, 2015, p. 7). Hierbij geldt hoe hoger de index, hoe meer er sprake is van gendergelijkheid. De cijfers per land zijn te vinden in het rapport over gendergelijkheid, dat gepubliceerd wordt door de Europese Unie. In tabel 3.6 staat de *Gender Equality Index* per land weergegeven.

Tabel 3.6. Gender Equality Index

Land	Gender Equality Index
Tsjechië	42.1
Frankrijk	55.9
Italië	39.6
Spanje	53.7
Nederland	69.1
Polen	43.0

Bron: Humbert, Ivaškaitė-Tamošiūnė, Oetke, & Paats, 2015

3.5. Data-analyse

De data-analyse bestaat uit twee delen. Het eerste gedeelte is voornamelijk descriptief van aard, waarbij gekeken is of het aandeel van Scandinavische thrillers in de bestsellerlijsten per land de afgelopen jaren is toegenomen of afgenomen en uit welke talen de boeken zijn vertaald. Deze analyse wijst uit of er sprake is van een trend die de afgelopen jaren is doorgezet en in hoeverre een

Scandinavisch land dominant (geworden) is. Dit is onderzocht door gebruik te maken van een trendanalyse, waarbij kruistabellen in SPSS laten zien of er sprake is van verschillen tussen landen en tijdsperiodes. Door middel van kruistabellen, een t-test of ANOVA-analyse is het mogelijk om te kijken of deze verschillen significant zijn.

Vervolgens is gekeken of de verschillen te verklaren zijn op basis van de eerder besproken kenmerken. De Scandinavische thrillers zijn daarbij uit de bestsellerlijsten gehaald, zodat er alleen een lijst met alleen Scandinavische thrillerboeken overbleef. Binnen dit deel van het onderzoek is gekeken in hoeverre Scandinavische thrillers in een land succes hadden en in hoeverre deze boeken populair zijn in een land. De succesfactor wordt als volgt bepaald. In het bestand is per boek een case aangemaakt waarin werd aangegeven of dit boek wel (1) of geen (0) succes had in een land. Deze variabele 'succes' geeft zo de succesfactor per land weer. Populariteit is gemeten door te kijken hoeveel weken een boek gemiddeld in de bestsellerlijst stond.

De multilevelanalyse, *mixed linear model* in SPSS, is geschikt om de context waarin de variabelen opereren mee te nemen in de analyse. Waar een regressieanalyse bijvoorbeeld geschikt is om te kijken in hoeverre een variabele mogelijk bijdraagt aan een effect op de onafhankelijke variabele, wordt er bij een regressieanalyse vanuit gegaan dat de data-eenheden onafhankelijk van elkaar zijn (Field, 2013). In dit onderzoek zijn de onderzoekseenheden, de bestsellerboeken, echter niet onafhankelijk van elkaar. Daarom is ervoor gekozen om een multilevelanalyse uit te voeren. Een multilevelanalyse neemt deze context mee en houdt rekening met 'geclusterde' data. Door middel van deze analyse is het mogelijk om per variabele te kunnen aangeven of deze van invloed is op de variabelen succes en populariteit.

4. Resultaten

Alvorens gekeken wordt of de culturele nabijheidstheorie, het culturele wereldsysteem en gendergelijkheid in een land het succes en populariteit van Scandinavische thrillers kunnen verklaren, zal nu eerst besproken worden hoe Scandinavische boeken de afgelopen jaren per regio en land verdeeld zijn. Dit wordt besproken in hoofdstuk 4.1. In hoofdstuk 4.2 wordt vervolgens ingegaan op de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem en of deze theorieën het succes en het aantal weken dat een thriller in de lijst staat kunnen voorspellen. Als laatste wordt in hoofdstuk 4.3 het effect van gendergelijkheid in een land op succes en populariteit van deze boeken en de mannelijke en vrouwelijke auteurs en hoofdpersonen geanalyseerd. In elk hoofdstuk worden de landen apart besproken, omdat de onderlinge verschillen in culturele nabijheid tot Scandinavië en gendergelijkheid binnen de regio's groot zijn.

4.1. Algemene analyse

Uit deze eerste descriptieve analyse zal moeten blijken hoe de verdeling van import en eigen boekenproductie in een bestsellerlijst is, uit welke talen de buitenlandse boeken zijn vertaald en in hoeverre het aandeel Scandinavische boeken de afgelopen jaren is toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven.

4.1.1 Verdeling lokale en buitenlandse productie

In de beschikbare bestsellerlijsten zijn in totaal 2430 titels en 1164 unieke schrijvers gevonden. Vertaalde titels zijn hierbij meegenomen als nieuwe titel. In tabel 4.1 is te zien hoe in de periode 2010/2011 en 2014/2015 de verdeling eruitziet als het gaat om boeken die geproduceerd zijn in eigen land en geïmporteerde boeken. Gemiddeld genomen komen meer boeken uit het buitenland dan dat zij in eigen land zijn geproduceerd. In de periode 2010/2011 kwam 41,7 procent van de boeken uit eigen land, in 2014/2015 lag dit procentueel iets hoger met 42,9 procent. Van de buitenlandse boeken komt in de periode 2010/2011 13,1 procent het totaal uit Scandinavië. Dit is 7,7 procent van het totaal aantal boeken. In de periode 2014/2015 lag dit aandeel iets lager. Hierbij was 12,9 procent van de buitenlandse boeken Scandinavisch, wat het tot een aandeel maakte van 7,4 procent van het totaal aantal boeken.

Tabel 4.1. Verdeling boeken uit eigen land en geïmporteerde boeken in de periode 2010/2011 en 2014/2015 (N = 2676)

Boeken afkomstig uit	2010/2011		2014/2015		Totaal
	Aantal boeken	% van het totaal aantal boeken	Aantal boeken	% van het totaal aantal boeken	
Eigen land	572	41,7	559	42,9	1131
Buitenland	800	58,3	745	57,1	1545
• Waarvan uit Scandinavië	105	7,7	96	7,4	201
Totaal aantal boeken	1372		1304		2676

4.1.1.1 Verdeling lokale en buitenlandse productie per regio/land

In tabel 4.2 is te zien hoe het aandeel Scandinavische boeken er per regio en land uit ziet. Hoewel er in de periode van 2010/2011 naar 2014/2015 verschillende toe- en afnames zijn, zijn deze verschillen niet significant ($\chi^2(1) = 14.81$; $p = .54$). De verschillen in productie tussen de landen blijkt wel significant te zijn ($\chi^2(5) = 23.190$; $p < .001$). Te zien is dat eigen geproduceerde boeken die een plek in de bestsellerlijsten halen in Frankrijk, Italië en Tsjechië rond de 45 procent ligt. Dit is meer dan in Nederland, Spanje en Polen. In Nederland ligt dit rond de 35 procent, in Spanje rond de 40 procent en in Polen rond de 30 procent. Te zien is dat er per land over het algemeen altijd meer boeken uit het buitenland in de lijst staan in vergelijking met boeken die binnen eigen grenzen zijn geproduceerd, met uitzondering van Italië in de periode 2014/2015 en Tsjechië in de periode 2010/2011.

Het totale aandeel Scandinavische boeken per land varieert tussen de 3,6 en 13,5 procent. Over het algemeen nam het aandeel Scandinavische boeken af voor elke regio in de periode van 2010/2011 naar 2014/2015, behalve in Oost-Europa. Hierbij groeide het aandeel van 6,2 naar 9,9 procent. Kijkend naar de landen, dan is deze stijging afkomstig uit Tsjechië. In dit land nam het aandeel Scandinavische boeken toe van 4,6 naar 12,2 procent, terwijl in Polen het aandeel afnam van 12,8 naar 3,6 procent. In alle andere landen is het aandeel Scandinavische boeken in de periode 2014/2015 uitgekomen op een percentage tussen de 3,6 en 8 procent.

Tabel 4.2. Verdeling boeken uit eigen land en geïmporteerde boeken per regio/land in de periode 2010/2011 en 2014/2015 (N =2676)

	Periode	Aantal boeken uit eigen land / totaal	%	Aantal boeken uit buitenland / totaal	%	Aantal boeken uit Scandinavië / totaal	%	
West-Europa	2010/2011	221/547	40,4	326/547	59,6	55/547	10,1	
	2014/2015	225/553	40,7	328/553	59,3	39/553	7,1	
	Frankrijk	2010/2011	135/309	43,7	174/309	56,3	23/309	7,4
		2014/2015	132/290	45,5	158/290	54,5	18/290	6,2
	Nederland	2010/2011	86/238	36,1	152/238	63,9	32/238	13,5
		2014/2015	93/263	35,4	170/263	64,6	21/263	8,0
Zuid-Europa	2010/2011	165/412	40,0	247/412	60,0	24/412	5,8	
	2014/2015	178/379	47,0	201/379	53,0	20/379	5,3	
	Italië	2010/2011	54/142	38,0	88/142	62,0	9/142	6,3
		2014/2015	74/178	41,6	104/178	58,4	10/178	5,6
	Spanje	2010/2011	111/270	41,1	159/270	58,9	15/270	5,6
		2014/2015	104/201	51,7	97/201	48,3	10/201	5,0
Oost-Europa	2010/2011	192/419	45,8	157/373	54,2	26/419	6,2	
	2014/2015	157/373	42,1	216/373	57,9	37/373	9,9	
	Tsjechië	2010/2011	23/86	26,7	63/86	73,3	11/86	12,8
		2014/2015	19/55	34,5	36/55	65,5	2/55	3,6
	Polen	2010/2011	166/330	50,3	164/330	49,7	15/330	4,6
		2014/2015	113/263	43,0	150/263	57,0	32/263	12,2

4.1.2 Taalverdeling

In tabel 4.3 is te zien in welke taal de buitenlandse boeken oorspronkelijk geschreven zijn. De in eigen land geproduceerde boeken zijn bij deze analyse weggelaten. In totaal komt 68,1 procent van de boeken uit Europa, 24,5 procent uit Amerika en 7,4 procent uit de rest van de wereld. Te zien is dat het merendeel van de boeken oorspronkelijk in de Engelse taal is geschreven. In totaal is dit 62,9 procent van de buitenlandse boeken. Daarvan is 23,7 procent geschreven door Britse auteurs en 65,8 procent door Amerikaanse auteurs. Het taalgebied dat op de tweede plaats staat is Scandinavië met

13 procent van het totaal aantal buitenlandse boeken. Op plek drie staat het Frans met 7,4 procent. Deze drie talen of taalgebieden hebben samen meer dan 80 procent van het aandeel in handen, de overige talen hebben 3 procent of minder aandeel binnen de bestsellerlijsten. Kijken we naar de aandelen van deze landen, dan is het aandeel van het Engels ten opzichte van de periode 2010/2011 in de periode 2014/2015 toegenomen tot 65,4 procent. Ook het aandeel van Frankrijk is iets gestegen met 0,3 procent. Het aandeel van Scandinavië is met 0,2 procent afgenomen.

Tabel 4.3. *Vertalingen per taal in de periode 2010/2011 en 2014/2015 (N = 1545)*

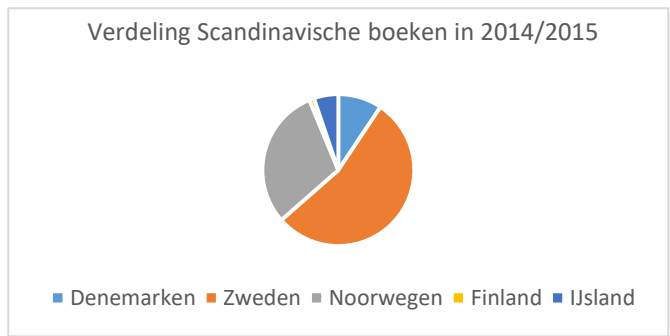
Oorspronkelijke taal	2010/2011	%	2014/2015	%	Totaal	%
Engels	486	60,8	487	65,4	973	63,0
Frans	58	7,2	56	7,5	114	7,4
Duits	33	4,1	21	2,8	54	3,5
Nederlands	7	0,9	7	0,9	14	0,9
Spaans	31	3,9	22	3,0	53	3,4
Italiaans	23	2,9	12	1,6	35	2,3
Russisch	2	0,3	3	0,4	5	0,3
Scandinavië	105	13,1	96	12,9	201	13,0
Overig Oost-Europa	8	1,0	10	1,3	18	1,2
Overig Zuid-Europa	20	2,5	12	1,6	32	2,1
Anders Europa	1	0,1	0	0,0	1	0,1
Hebreeuws/Yiddisch	4	0,5	5	0,7	9	0,6
Turkse regio	1	0,1	1	0,1	2	0,1
Midden Oosten	2	0,3	1	0,1	3	0,2
Chinees/Japanse regio	19	2,4	10	1,3	29	1,9
Noord-Afrika	0	0	1	0,1	1	0,1
Anders Afrika	0	0	1	0,1	1	0,1
Totaal	800	100	745	100	1545	100

4.1.2.1 Taalverdeling per Scandinavisch land

Nemen we de Scandinavische boeken uit de lijst, dan zijn dit in totaal 201 boeken. In Figuur 1 en 2 staat per periode weergegeven in welke Scandinavische taal de boeken oorspronkelijk geschreven waren.

Figuur 1

Figuur 2

Het overgrote deel van de Scandinavische boeken is afkomstig uit Zweden. In de periode 2010/2011 bedroeg dit 71,4 procent, in de periode 2014/2015 54,2 procent. In tabel 4.4 is te zien dat, behalve in Polen in de periode 2014/2015 en Tsjechië in de periode 2014/2015, overal Zweden verantwoordelijk is voor meer dan 50 procent van het totaal aantal boeken uit Scandinavië. Deze overheersing ten opzichte van de andere talen is overeenkomstig met de semi-perifere positie die het Zweeds binnen het culturele wereldsysteem is toegekend. Vanuit dit systeem valt ook het kleine aandeel uit IJsland en Finland te verklaren.

Er is samenhang tussen het aantal boeken en de tijdperiodes ($X^2(4) = 16.82$; $p < .05$). De meest opvallende stijging qua aandeel komt uit Noorwegen. Daar is het aandeel toegenomen van 8,6 procent in 2010/2011 naar 30,2 in 2014/2015, de grootste stijging van alle vijf de landen. Dit komt niet overeen met het culturele wereldsysteem, waaruit verwacht wordt dat Zweden en Denemarken een grotere exportrol zouden moeten hebben in vergelijking met de andere drie Scandinavische landen. Voor Zweden geldt dit wel, maar Denemarken heeft slechts een aandeel van 8,7 in 2010/2011 en 9,4 in 2014/2015.

De Noor Jo Nesbø blijkt verantwoordelijk te zijn voor deze grote procentuele stijging. Van de 96 Scandinavische titels uit 2014/2015 staat hij met maar liefst 24 titels in de lijst en heeft dus een aandeel van 25 procent. Maar het zijn niet alleen thrillers die het goed doen in dat jaar, ook de literaire romans van de Zweed Jonas Jonasson scoren goed met tien maal een plek in de lijst en dus een aandeel van 10,4 procent. Hij is de tweede best scorende Scandinavische schrijver in 2014/2015. Met zijn boek *De zonderlinge avonturen van het geniale bommenmeisje* staat hij in zowel Nederland, Tsjechië, Spanje als Frankrijk in de lijst.

Populaire schrijvers in 2010/2011 zijn voornamelijk thrillerschrijvers, waarbij de Zweedse Stieg Larsson en de Zweedse Camille Läckberg het meest populair zijn. Beiden hebben 17 keer een titel in de lijst van de in totaal 105 titels en zo hebben beiden elk een aandeel van 16,2 procent. Van Larsson staan verschillende boeken uit de Milleniumreeks in de lijsten, Lackberg scoort vooral goed

met *Engelenmaker* en *Leeuwentemmer*. In drie van de zes landen staan beide boeken in de lijst.

Tabel 4.4. *Verdeling Scandinavische boeken per regio/land in de periode 2010/2011 en 2014/2015 (N = 201)*

Verdeling Scandinavische boeken per land in procenten						
	Periode	Denemarken	Zweden	Noorwegen	Finland	IJsland
West-Europa	2010/2011	14,5	56,4	9,1	5,5	14,5
	2014/2015	10,3	56,4	20,5	0	12,8
	Frankrijk 2010/2011	0	60,9	4,4	13,0	21,7
	2014/2015	11,1	61,1	5,6	0	22,2
	Nederland 2010/2011	25,0	53,1	12,5	0	9,4
	2014/2015	9,5	52,4	33,3	0	4,8
Zuid-Europa	2010/2011	0	91,6	4,2	4,2	0
	2014/2015	0	70,0	30,0	0	0
	Spanje 2010/2011	0	88,9	0	0	11,1
	2014/2015	0	80,0	20,0	0	0
	Italië 2010/2011	0	93,3	6,7	0	0
	2014/2015	0	60,0	40,0	0	0
Oost-Europa	2010/2011	3,9	84,6	11,5	0	0
	2014/2015	13,5	43,2	40,6	2,7	0
	Polen 2011	0	100	0	0	0
	2014/2015	0	40,0	60,0	0	0
	Tsjechië 2010/2011	6,7	73,3	20,0	0	0
	2014/2015	15,6	43,8	37,5	3,1	0
Totaal	2010/2011	8,7	71,4	8,6	3,8	7,6
	2014/2015	9,4	54,2	30,2	1,0	5,2

4.2. Analyse Scandinavische thrillerboeken

Om goed te kunnen analyseren welke factoren een rol zouden kunnen spelen bij het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken, zijn deze boeken uit de lijst gehaald en in een nieuwe dataset geplaatst. Hierbij zijn de variabelen uit de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem, zoals besproken in de methode, toegevoegd. Scandinavische thrillers zijn uit de lijst gehaald als zij ingedeeld waren onder het genre 'Thrillers en misdaad' en afkomstig waren uit Scandinavië.

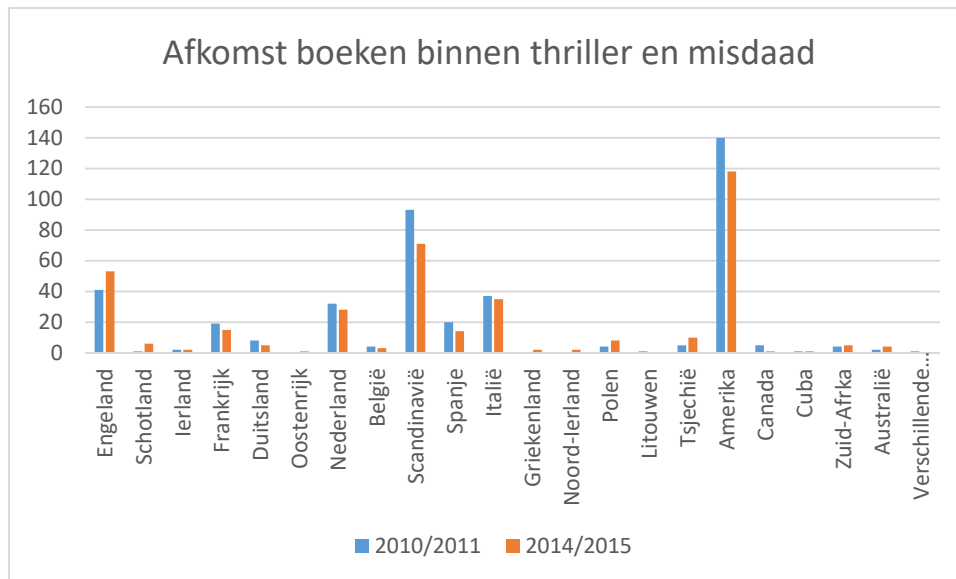
4.2.1 Verdeling genres

In totaal valt ongeveer 30 procent van alle boeken in het thriller- en misdaadgenre, zoals te zien is in tabel 4.5. In 2010/2011 viel 30,6 procent van het totaal in dit genre, in 2014/2015 was dit 29,7 procent van het totaal.

Tabel 4.5. *Verdeling genres in 2010/2011 en 2014/2015 (N = 2665)*

Genre	Aantal boeken in 2010/2011	%	Aantal boeken in 2014/2015	%
Literatuur (fictie)	490	35,7	447	34,5
Algemeen (fictie)	196	14,3	172	13,3
Thriller en misdaad	420	30,6	384	29,7
Romantiek	37	2,7	122	9,4
Fantasie	96	7,0	58	4,5
Kinderen (fictie)	41	3,0	38	2,9
Overig (fictie)	26	1,9	11	0,9
Overig literatuur (non-fictie)	5	0,4	1	0,1
Overig (non-fictie)	74	5,4	61	4,7
Totaal	1371		1294	

Van de boeken die uit Scandinavië afkomstig zijn, viel 81,6 procent van de boeken onder het genre 'Thriller en misdaad'. In figuur 3 is te zien dat van alle boeken die onder dit genre vallen, Scandinavië met haar aandeel van 20,4 procent over beide periodes op plek twee staat. De meeste boeken die uit dit genre vallen, komen uit Amerika. Dit land heeft een aandeel van 32,1 procent. Engeland staat op nummer drie met een aandeel van 11,7 procent. Belangrijk om rekening mee te houden bij het aflezen van figuur 3, is dat de in eigen land geproduceerde boeken ook zijn meegenomen en een dus wat vertekend beeld kunnen geven bij Frankrijk, Nederland, Spanje, Italië, Polen en Tsjechië. Uit figuur 3 wordt duidelijk dat het aantal boeken per land min of meer gelijk is gebleven.

Figuur 3

4.2.2 Culturele nabijheidstheorie en cultureel wereldsysteem

In totaal zijn er 25 Scandinavische thrillerschrijvers gezamenlijk verantwoordelijk voor 82 titels. Op basis van de variabelen uit de culturele nabijheidstheorie en het cultureel wereldsysteem zal nu worden gekeken in hoeverre deze variabelen het succes van het boek en het aantal weken dat een boek in de bestsellerlijst staat, kunnen voorspellen.

4.2.2.1 Succes

De succesfactor is bepaald door per titel aan te geven of deze wel of niet in een bestsellerlijst in een land genoteerd staat. Aangezien er 82 titels gevonden waren en zes landen zijn onderzocht, betekende dit dat er in totaal 492 cases werden aangemaakt. Indien een titel succes had in een land, dan werd dit binnen de case aangegeven met een '1'. Indien dit niet zo was dan werd er een '0' ingevoerd. In tabel 4.6 staat weergegeven hoe vaak een titel wel of geen succes heeft gehad in een land en wat het gemiddelde succes is in procenten. Tussen de periodes 2010/2011 en 2014/2015 is het succes niet significant anders ($t(1) = 1.87$; $p = .10$). In 2010/2011 had 26,4 procent van de boeken succes, in 2014/2015 32,1 procent.

Om te kijken of de mate van succes onderling tussen de landen verschilt, is er een ANOVA-test uitgevoerd. Uit de resultaten blijkt dat de variantie tussen de groepen niet gelijk is (Levene (5, 486) = 14.01, $p < .001$). Daarom wordt niet alleen de F-waarde geïnterpreteerd, maar ook de Welch en Brown-Forsythe. Beide testen zijn significant (Welch (5, 226,445) = 3,77; $p < .05$; Brown-Forsythe (5, 470,006) = 3,764; $p < .05$). Er is een significant verschil tussen de landen ($F(5, 486) = 3,764$, $p = .002$). Dit verschil blijkt uit post-hoc testen alleen significant te zijn tussen Nederland en Spanje

(Games-Howel = .008) en Nederland en Polen (Games-Howel = .008). Scandinavische thrillers hebben significant meer succes in Nederland ($M = .43$; $SD = .498$) dan in Spanje en Polen ($M = .18$; $SD = 3.89$). Van het totaal aantal Scandinavische thrillers heeft 42,7 procent succes in Nederland.

Tabel 4.6. Aantal titels met wel of geen succes per regio en land ($N = 492$)

Regio en land	Geen succes	Wel succes	Kans op succes (in procenten)
West-Europa	106	58	35,4
• Frankrijk	59	23	28,0
• Nederland	47	35	42,7
Zuid-Europa	125	39	23,8
• Italië	58	24	29,3
• Spanje	67	15	18,3
Oost-Europa	120	44	26,8
• Polen	67	15	18,3
• Tsjechië	53	29	35,4

Om te bepalen in hoeverre de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem het succes kunnen verklaren, is een multilevelanalyse uitgevoerd. Hierbij zijn de zes landen meegenomen als herhaalde variabele¹. In tabel 4.7 zijn de resultaten van deze analyse weergegeven. Allereerst is gekeken of de intercept die is toegevoegd aan het model een verschil heeft gemaakt. Dit is getest door te kijken naar -2 Log Likelihood.

In het eerste model is de -2 Log Likelihood 615.23 gebaseerd op twee parameters, in het tweede model 609.43 gebaseerd op drie parameters. Dit is met een chi-kwadraatverandering van 5,80 en één vrijheidsgraad significant bij 3.84 ($p < .05$) en 6.63 ($p < .01$). Het onderscheiden van het auteursniveau en het landenniveau via de random intercept heeft het model significant verbeterd.

Vervolgens is er gekeken of bij het toevoegen van zogenaamde *fixed effects* aan model 3 de -2 Log Likelihood ook significant verandert. *Fixed effects* zijn vergelijkbaar met normale regressie-coëfficiënten. Ik vergelijk eerst de model fit van model 2 en 3. In het twee model was de -2 Log Likelihood 609.43, gebaseerd op drie parameters. In het derde model was de -2 log-likelihood 608.03, gebaseerd op zes parameters. Dit betekent dat de chi-kwadraat verschilt met 1,40 (X^2 verandering = $609.43 - 608.03$) en het verschil in vrijheidsgraden drie ($6 - 3$) is. De chi-kwadraat met drie vrijheidsgraden is significant bij 7,82 ($p < .05$) en 11,35 ($p < .01$), wat maakt dat deze verandering niet

¹ Zie Field (2013), pp. 815-818 en pp. 830-845

significant is en het model dus niet significant is verbeterd. Dit is terug te zien in de resultaten. Kijkend naar het effect van de variabelen, dan voorspelt geen van de variabelen het succes van Scandinavische thrillerboeken.

Tabel 4.7. Multilevelanalyse met succesfactor (N= 492)

	<i>Model 1</i> <i>b (SE)</i>	<i>Model 2</i> <i>b (SE)</i>	<i>Model 3</i> <i>b (SE)</i>
<i>Individual-level fixed effects</i>			
Intercept	.29** (.020)	.29** (.036)	.44 (.26)
<i>Culturele nabijheid</i>			
Taalafstand			-.00 (.00)
Geografische afstand			-.00 (.06)
<i>Culturele wereldsysteem</i>			
Positie in het culturele wereldsysteem			.00 (0,04)
<i>Random effects</i>			
Variantie boekniveau	.21** (0.01)	.20** (.01)	.20** (.01)
Variantie landniveau		.01 (.00)	.00 (.00)
-2 Log Likelihood	615.23	609.43	608.03
df	2	3	6

Noot: SPSS analyse Linear mixed model.

* $p < .05$, ** $p < .001$

4.2.2.2 Aantal weken in bestsellerlijst

Naast de succesfactor is het ook mogelijk om populariteit te meten. Dit kan aan de hand van het aantal weken dat een gemiddeld boek in een bestsellerlijst staat. Uit een analyse van Scandinavische thrillers en thrillers die niet in deze regio geschreven zijn, blijkt dat het verschil in aantal weken significant verschilt. Uit een onafhankelijke t-test, waarbij de variantie niet gelijk was en daarom de tweede p-waarde is afgelezen, blijkt dat Scandinavische thrillers gemiddeld acht weken ($SD = 8.95$) en andere thrillerboeken gemiddeld 5,7 weken ($SD = 6.00$) in de lijst staan ($t(202.01) = 3.07$; $p < .05$).

Om het aantal weken te berekenen, is de dataset gebruikt waarin voor elk Scandinavisch thrillerboek een aparte case is aangemaakt en werd aangegeven of een boek wel of geen succes had in een land. Cases waarin boeken een thrillerboek geen succes had en dus niet in een lijst te vinden was, zijn ook meegenomen in de berekening. Dit maakt wel dat hierdoor het gemiddeld aantal weken per land lager is komen te liggen. Om de analyse te kunnen uitvoeren is aan de boeken die geen succes hadden het jaartal toegevoegd waarin het boek in andere landen in de lijst stond, zodat

het gemiddeld aantal weken per tijdsperiode kan worden bekeken. Als een boek bij het ene land in de eerste tijdsperiode binnenkwam en in een ander land in de tweede tijdsperiode, dan is er gekozen voor de meerderheid of anders de eerste tijdsperiode.

Gemiddeld stond een boek in de periode 2010/2011 langer in de lijst ($M = 2.93$; $SD = 8.13$) in vergelijking met 2014/2015 ($M = 2.19$; $SD = 4.78$). Om te kijken of dit verschil significant is, wordt een t-test uitgevoerd. Omdat de variantie niet gelijk is, wordt de tweede p-waarde geïnterpreteerd. Het verschil blijkt niet significant te zijn ($t(486.30) = 1.26$, $p = .21$).

Ook hier wordt gekeken of het verschil tussen de landen significant is door middel van een ANOVA-test. Uit de resultaten blijkt dat de variantie tussen de groepen niet gelijk is (Levene (5, 486) = 17.35, $p < .001$). Daarom wordt niet alleen de F-waarde geïnterpreteerd, maar ook de Welch en Brown-Forsythe. Beide zijn significant (Welch (5, 222.81) = 3.44; $p < .01$; Brown-Forsythe (5, 208.36) = 6.06; $p < .001$). Er is een significant verschil tussen de landen ($F(5, 486) = 6.06$, $p < .001$). Dit verschil blijkt terug te voeren te zijn op significante verschillen tussen Nederland en Italië (Games-Howell $< .05$) en Nederland en Spanje (Games-Howell $< .001$). In tabel 4.8 staan de gemiddelden en standaarddeviaties over 2010/2011 en 2014/2015 per land weergegeven. Te zien is dat Scandinavische thrillers gemiddeld het langst in Nederland in de lijst staan.

Tabel 4.8. *Gemiddeld aantal weken genoteerd per regio en land in tijdsperiodes (N = 492)*

Regio en land	Tijdsperiode	Gemiddeld aantal weken in lijst (SD)	
West-Europa	2010/2011	4.75 (11.36)	
	2014/2015	3.29 (6.43)	
	• Frankrijk	2010/2011	2.46 (4.90)
	2014/2015	1.84 (3.79)	
	• Nederland	2010/2011	6.94 (14.92)
	2014/2015	4.83 (8.18)	
Zuid-Europa	2010/2011	1.34 (3.71)	
	2014/2015	1.23 (2.74)	
	• Italië	2010/2011	1.48 (3.76)
	2014/2015	1.12 (2.07)	
	• Spanje	2010/2011	1.20 (3.70)
	2014/2015	1.34 (3.34)	
Oost-Europa	2010/2011	2.63 (6.94)	
	2014/2015	2.12 (4.42)	
	• Polen	2011	2.68 (7.24)
	2014/2015	.31 (.82)	
	• Tsjechië	2010/2011	2.57 (6.68)
	2014/2015	3.88 (5.65)	

Om te bepalen in hoeverre de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem het aantal weken dat een boek in een lijst staat kunnen voorspellen, wordt een multilevelanalyse uitgevoerd.

Ook hier zijn de zes landen meegenomen als herhaalde variabele in de meting. In tabel 4.9 worden de resultaten van deze analyse weergegeven. Allereerst wordt gekeken of de random intercept die is toegevoegd aan het model een verschil heeft gemaakt, door te kijken of de verandering in -2 Log Likelihood significant is.

In het eerste model is de -2 Log Likelihood 3311.74, gebaseerd op parameters. In het tweede model is dit 3297.75, gebaseerd drie parameters. Dit verschil van 13.99 op basis van één verschil in vrijheidsgraden is significant bij 3.84 ($p < .05$) en 6.63 ($p < .01$). Het onderscheiden van het auteursniveau en het landenniveau via de random intercept heeft het model significant verbeterd.

In het derde model zijn *fixed effects* toegevoegd. De -2 Log Likelihood is 3291.32, gebaseerd op zes parameters. De chi-kwadraatverandering van 6.43 met drie vrijheidsgraden verschil is significant bij 7,82 ($p < .05$) en 11.35 ($p < .01$). Het model is niet significant verbeterd. Dat het model niet significant is verbeterd, is terug te zien in de weinig significante voorspellers. Alleen culturele afstand is een significante voorspeller voor populariteit ($F(1, 6) = 6.40$; $p < .05$). Hoe minder een cultuur overeenkomt met de Scandinavische cultuur, hoe langer een Scandinavische thriller in de lijst staat ($b = -.14$, $t(6) = -2.53$; $p < .05$).

Tabel 4.9. Multilevelanalyse met aantal weken in de lijst ($N = 492$)

	<i>Model 1</i> <i>b (SE)</i>	<i>Model 2</i> <i>b (SE)</i>	<i>Model 3</i> <i>b (SE)</i>
<i>Individual level fixed effects</i>			
Intercept	2.64** (.32)	2.64* (.69)	8.04 (3.30)
<i>Culturele nabijheid</i>			
Geografische afstand			-.00 (.00)
Culturele afstand			-.14* (.05)
<i>Culturele wereldsysteem</i>			
Positie in het systeem			-.02 (.71)
<i>Random effects</i>			
Variantie boekniveau	49.07** (3.13)	46.76** (3.00)	46.77** (3.00)
Variantie landniveau	--	2.31 (1.66)	.42 (.57)
-2 Log Likelihood	3311.74	3297.75	3291.32
df	2	3	6

Noot: SPSS analyse Linear mixed model.

* $p < .05$, ** $p < .001$

In tabel 4.10 staat de culturele afstand tot Scandinavië met daarachter het aantal weken dat een Scandinavische thriller gemiddeld in de lijst staat. Scandinavische thrillerboeken zijn in landen waarin de cultuur verder afstaat van de Scandinavische cultuur langer populair dan in landen waarin de cultuur dichterbij die van Scandinavië staat. Met als uitzondering Nederland en Italië, neemt met de culturele afstand het gemiddeld aantal weken dat een boek in de lijst staat toe. Dit effect is echter niet groot ($b = -14$). Daarnaast loopt de culturele afstand in combinatie met het gemiddeld aantal weken dat een boek in de lijst staat, niet consistent op.

Tabel 4.10. *Gemiddelde aantal weken score per land (N = 492)*

	Culturele afstand tot Scandinavië	Gemiddelde aantal weken (SD)
Nederland	9	6.17 (12.85)
Spanje	21	1.26 (3.54)
Polen	24	1.76 (5.77)
Frankrijk	29	2.22 (4.48)
Italië	30	1.33 (3.16)
Tsjechië	34	3.10 (6.28)

4.3. Geslacht

Als laatste is gekeken in gendergelijkheid een rol speelt bij het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken. Daarnaast wordt ook gekeken of gendergelijkheid het succes en de populariteit boeken met een mannelijke of vrouwelijke hoofdpersoon en mannelijk of vrouwelijke auteur kan voorspellen. Bij het toekennen van geslacht is, indien er sprake bleek te zijn van twee of meer schrijvers, bij alleen mannelijke schrijvers 'man' als label toegekend, bij alleen vrouwelijke schrijvers 'vrouw'. Bij een collectief bestaande uit een man en een vrouw werd het label 'duoschrijvers (m/v)' toegekend. Eerst zullen de algemene verhoudingen tussen vrouwelijke en mannelijke schrijvers bij alle boeken worden gepresenteerd, daarna wordt verder ingegaan op de het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken.

4.3.1 Algemene verhouding mannelijke en vrouwelijke schrijvers

In tabel 4.11 is te zien dat er gemiddeld meer mannelijke dan vrouwelijke auteurs in bestsellerlijsten staan. Hoewel er sprake lijkt van een kleine toename van vrouwelijke schrijvers is dit verschil niet significant ($X^2(2) = .501$; $p = .78$).

Tabel 4.11. *Verdeling geslacht van schrijver per periode (N = 2671)*

Geslacht	2010/2011	%	2014/2015	%	Totaal
Duoschrijvers (m/v)	25	1,8	20	1,5	45
Man	865	63,1	814	62,6	1679
Vrouw	480	35,0	467	35,9	947
Totaal	1370	100	1301	100	2671

In tabel 4.12 is de verdeling van man en vrouw te zien per regio en land. Hierbij zijn alle bestsellerboeken meegenomen. In elk land staan er gemiddeld meer mannelijke dan vrouwelijke schrijvers in de lijst. De verdeling tussen mannen en vrouwen blijkt bij de landen niet gelijk verdeeld te zijn ($X^2(10) = 44.433$; $p < .00$). In Nederland en Polen ligt de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke schrijvers het meest in evenwicht. Waar bij de rest van de landen meer dan zestig procent of zelfs tegen de zeventig procent man is, ligt dit bij Nederland en Polen rond de 55 procent.

Tabel 4.12. *Verdeling geslacht per regio/land en tijdsperiode (N = 2671)*

		Aantal mannen	%	Aantal vrouwen	%	Aantal duo man / vrouw	%
West-Europa	2010/2011	327	59,9	209	38,3	10	1,8
		327	59,5	217	39,5	6	1,1
	Frankrijk	198	64,3	107	34,7	3	1,0
		178	62,0	108	37,6	1	0,3
	Nederland	129	54,2	102	42,9	7	2,9
		149	56,7	109	41,4	5	1,9
Zuid-Europa	2010/2011	261	64,0	139	34,1	8	2,0
		250	66,1	119	31,5	9	2,4
	Spanje	91	64,5	48	34,0	2	1,4
		120	67,4	57	32,0	1	0,6
	Italië	170	63,7	91	34,1	6	2,2
		130	65,0	62	31,0	8	4,0
Oost-Europa	2010/2011	277	66,6	132	31,7	7	1,7
		237	63,5	131	35,1	5	1,3
	Polen	51	59,3	35	40,7	0	0,0
		54	49,1	55	50,0	1	0,9
	Tsjechië	226	68,5	97	29,4	7	2,1
		183	69,6	76	28,9	4	1,5
Totaal	2010/2011	865	63,1	480	35,0	25	1,8
	2014/2015	814	62,6	467	35,9	20	1,5

4.3.2 Verhouding geslacht bij Scandinavische thrillers

Om te kijken hoe het met de Scandinavische thrillers gesteld staat, is de dataset met alleen Scandinavische thrillers geanalyseerd. Hierbij zijn per land alleen de boeken geselecteerd die succes hadden, omdat er anders een vertekend beeld zou ontstaan. Dit leverde 141 cases op. In tabel 4.13 wordt weergegeven wat het aandeel van mannelijke, vrouwelijke en duo-schrijvers is. Schrijvers die meerdere keren in een lijst stonden, zijn meegenomen in de analyse.

Tussen de landen blijken het aantal vrouwelijke en mannelijke schrijvers niet gelijk verdeeld te zijn ($X^2(10) = 31.758$; $p < .001$). In bijna alle gevallen, op Spanje en Italië na, zijn er meer mannelijke schrijvers dan vrouwelijke Scandinavische thrillerschrijvers. In Nederland en Tsjechië zijn in verhouding gemiddeld meer mannelijke schrijvers.

Tabel 4.13. *Aantal Scandinavische mannelijke en vrouwelijke thrillerschrijvers in bestsellerlijsten*
($N = 141$)

		Aantal mannen		%	Aantal vrouwen		%	Aantal man en vrouw	
West-Europa		2010/2011	26	70,3	8	21,6	3	8,1	
		2014/2015	17	81,0	2	9,5	2	9,5	
	Frankrijk	2010/2011	7	50,0	6	42,9	1	7,1	
		2014/2015	8	88,9	1	11,1	0	0,0	
	Nederland	2010/2011	19	82,6	2	8,7	2	8,7	
		2014/2015	9	75,0	1	8,3	2	16,7	
Zuid-Europa		2010/2011	7	31,8	10	45,5	5	22,7	
		2014/2015	8	47,1	7	41,2	2	11,8	
	Spanje	2010/2011	2	25,0	5	62,5	1	12,5	
		2014/2015	3	42,9	3	42,9	1	14,3	
	Italië	2010/2011	5	35,7	5	35,7	4	28,6	
		2014/2015	5	50,0	4	40,0	1	10,0	
Oost-Europa		2010/2011	14	70,0	4	20,0	2	10,0	
		2014/2015	21	87,5	1	4,2	2	8,3	
	Polen	2011	6	60,0	4	40,0	0	0,0	
		2014/2015	4	80,0	1	20,0	0	0,0	
	Tsjechië	2010/2011	8	80,0	0	0,0	2	20,0	
		2014/2015	17	89,5	0	0,0	2	10,5	
Totaal		2010/2011	47	59,5	22	27,8	10	12,7	
		2014/2015	46	74,2	10	16,1	6	9,7	

In tabel 4.14 staat de verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke hoofdpersonen. Over het algemeen zijn er niet veel vrouwelijke hoofdpersonen. Van de 81 boeken hebben in totaal 14 boeken een vrouwelijke hoofdpersoon. De verdeling over de landen blijkt gelijk te zijn ($\chi^2(10) = 9,590$; $p = .48$). Ook is er geen verschil tussen beide periodes ($\chi^2(2) = 1,506$; $p = .47$) of per regio ($\chi^2(4) = .946$; $p = .92$). In de periode 2010/2011 is 11,4 procent van de hoofdpersonen vrouw, in 2014/2015 ligt dit procentueel iets lager met 8,1 procent.

Tabel 4.14. *Verdeling geslacht hoofdpersonen over regio's en landen (N = 141)*

		Aantal mannen		%	Aantal vrouwen		%	Aantal man en vrouw	
West-Europa		2010/2011	28	75,7	2	5,4	7	18,9	
		2014/2015	14	66,7	3	14,3	4	19,0	
	Frankrijk	2010/2011	8	57,1	2	14,3	4	28,6	
		2014/2015	5	55,6	2	22,2	2	22,2	
	Nederland	2010/2011	20	87,0	0	0,0	3	13,0	
		2014/2015	9	75,0	1	8,3	2	16,7	
Zuid-Europa		2010/2011	12	54,5	5	22,7	5	22,7	
		2014/2015	13	76,5	0	0,0	4	23,5	
	Spanje	2010/2011	3	37,5	3	37,5	2	25,0	
		2014/2015	5	71,4	0	0,0	2	28,6	
	Italië	2010/2011	9	64,3	2	14,3	3	21,4	
		2014/2015	8	80,0	0	0,0	2	20,0	
Oost-Europa		2010/2011	11	55,0	2	10,0	7	35,0	
		2014/2015	19	79,2	2	8,3	3	12,5	
	Polen	2011	5	50,0	1	10,0	4	40,0	
		2014/2015	9	60,0	1	6,7	5	33,3	
	Tsjechië	2010/2011	6	60,0	1	10,0	3	30,0	
		2014/2015	21	72,4	3	10,3	5	17,2	
Totaal		2010/2011	51	64,6	9	11,4	19	24,1	
		2014/2015	46	74,2	5	8,1	11	17,7	

4.3.3 Gendergelijkheid en geslacht van auteur en hoofdpersoon

Er zal nu gekeken worden in hoeverre de *Gender Equality Index* en mannelijke en vrouwelijke auteurs en hoofdpersonen, het succes en de populariteit van de boeken kunnen voorspellen. Op basis van eventuele significante voorspellers wordt vervolgens gekeken of er consistentie is tussen de mate van succes en populariteit van mannelijke en vrouwelijke auteurs en/of de hoofdpersonen en gendergelijkheid in een land. Bij beide multilevelanalyses zijn alle 492 cases weer geselecteerd, waarbij per land genoteerd is of het boek wel of niet in een bestsellerlijst stond.

4.3.3.1 Succesfactor

Allereerst wordt gekeken of de kans op succes voorspelt wordt door geslacht van de auteur, hoofdpersoon en/of gendergelijkheid. De resultaten van deze analyse staan in tabel 4.15. De zes landen zijn meegenomen als herhaalde variabele.

In het eerste model is de -2 Log Likelihood 615.23, gebaseerd op twee parameters. In model twee is de -2 Log Likelihood 609.43, gebaseerd op drie parameters. Het verschil van 5.8 van één vrijheidsgraad verschil is significant bij 3.84 ($p < .05$) en 6.64 ($p < .01$). Het onderscheiden van auteurs- en landenniveau heeft het model significant verbeterd. In model 3 worden *fixed effects* toegevoegd. In model drie is -2 Log Likelihood 587.76, gebaseerd op acht parameters, waardoor er een chi-kwadraatverschil is van 21.67 met een verschil van vijf vrijheidsgraden. Dit verschil is significant bij 11.07 ($p < .05$) en 15.09 ($p < .01$). Het model is significant verbeterd.

Alleen het geslacht van de hoofdpersoon is significant ($F(486.03) = 8.88$; $p < .001$). De analyse laat zien dat een boek met zowel een mannelijke als vrouwelijke hoofdpersoon meer succes heeft in vergelijking met boeken met alleen een vrouwelijke hoofdpersoon ($b = .30$, $t(486) = 4.20$; $p < .001$). Van de boeken met zowel een mannelijke als een vrouwelijke hoofdpersoon, heeft 46 procent succes ($SD = 50$), tegenover 17 procent bij boeken met alleen een vrouwelijke hoofdpersoon ($SD = .38$). Daarnaast hebben boeken met mannelijke hoofdpersonen ook meer kans op succes dan vrouwelijke hoofdpersonen ($b = .12$, $t(486) = 2.23$; $p = .03$). Gemiddeld hebben boeken met een mannelijke hoofdpersoon 28 procent kans op succes ($SD = .45$). Boeken met een mannelijke en vrouwelijke hoofdpersoon zijn *IJsprinses*, de Millenium-serie, *Steenouder*, *Strindberg*, *Tonuti* en *Ik reis alleen*. Deel één van de Millenium-serie had succes in vier landen, deel twee van deze serie in drie landen, deel drie in vier landen en het vierde deel had succes in alle landen. Aangezien de *Gender Equality Index* niet significant is, wordt deze indicator verder niet met het geslacht van de hoofdpersoon vergeleken.

Tabel 4.15. Multilevelanalyse met succesfactor (N = 492)

	<i>Model 1</i> <i>b (SE)</i>	<i>Model 2</i> <i>b (SE)</i>	<i>Model 3</i> <i>b (SE)</i>
<i>Individual level fixed effects</i>			
Intercept	.29** (.02)	.29** (.04)	-.01 (.17)
<i>Geslacht</i>			
Geslacht hoofdpersoon			
• Man en vrouw			.30** (.07)
• Man			.12* (.05)
• Vrouw			
Geslacht auteur			
• Man en vrouw			.09 (.08)
• Man			-.04 (.05)
• Vrouw			
<i>Gendergelijkheid</i>			
<i>Gender Equality Index</i>			.00 (.00)
<i>Random effects</i>			
Variantie boekniveau	.20** (.01)	.20** (.01)	.19** (.01)
Variantie landniveau		.01 (.00)	.00 (.00)
-2 Log Likelihood	615.23	609.43	587.76
df	2	3	8

Noot: SPSS analyse Linear mixed model.

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Als laatste wordt nu gekeken of geslacht van auteur en hoofdpersoon en/of de *Gender Equality Index* het aantal weken dat een boek in de lijst staat kan voorspellen. De resultaten van de multilevelanalyse met de landen als herhaalde variabele zijn te vinden in tabel 4.16.

In het eerste model is de -2 Log Likelihood 3311.74, gebaseerd op twee parameters, in model twee is de -2 Log Likelihood 3297.75, gebaseerd op drie parameters. Het verschil van 13.99 op basis van één vrijheidsgraad is significant (3.84 ($p < .05$) en 6.64 ($p < .01$)). Het random toegevoegde intercept heeft het model ook significant verbeterd. In model drie is -2 Log Likelihood 3232.13, gebaseerd op acht parameters, waardoor er een chi-kwadraatverschil is van 65.62 met een verschil van vijf vrijheidsgraden. Dit is significant bij 11.07 ($p < .05$) en 15.09 ($p < .01$). Het model is significant verbeterd.

Tabel 4.16. Multilevelanalyse met aantal weken succes ($N = 492$)

	<i>Model 1</i> <i>b (SE)</i>	<i>Model 2</i> <i>b (SE)</i>	<i>Model 3</i> <i>b (SE)</i>
<i>Individual level fixed effects</i>			
Intercept	2.64** (.32)	2.64* (.69)	-5.85 (2.55)
<i>Geslacht</i>			
Geslacht hoofdpersoon			
• Man en vrouw			7.70** (1.06)
• Man			1.07 (.80)
• Vrouw			Referentie
Geslacht auteur			
• Man en vrouw			2.34 (1.21)
• Man			.68 (.74)
• Vrouw			Referentie
<i>Gendergelijkheid</i>			
<i>Gender Equality Index</i>			.12* (.05)
<i>Random effects</i>			
Variantie boekniveau	49.07** (3.13)	46.77** (3.00)	41.23** (2.65)
Variantie landniveau		2.31 (1.66)	.89 (.80)
-2 Log Likelihood	3311.74	3297.75	3232.13
df	2	3	8

Noot: SPSS analyse Linear mixed model.

* $p < .05$, ** $p < .001$

Geslacht van de hoofdpersoon is significant ($F(2, 486.03) = 32.19$; $p < .001$). De analyse laat zien dat een boek met zowel een mannelijke als een vrouwelijke hoofdpersoon significant langer in een lijst staat in vergelijking met alleen een vrouwelijke hoofdpersoon ($b = 7.7$, $t(486.03) = 7.24$; $p < .001$). Een boek met een mannelijke en vrouwelijke hoofdpersoon staat gemiddeld 8,32 weken in de lijst ($SD = 13.98$), een boek met een vrouwelijke hoofdpersoon 0,75 weken ($SD = 2.09$). Boeken met mannelijke hoofdpersonen staan gemiddeld 2,02 weken in de lijst ($SD = 5.05$), maar het verschil in populariteit met vrouwelijke hoofdpersonen is niet significant ($b = 1.07$, $t(486) = 1.34$; $p = .18$). Kijkend naar de boeken met een mannelijke en vrouwelijke hoofdpersoon, dan zijn de vooral de Milleniumboeken populair. Waar de andere boeken tussen de een en zeven weken in een lijst staan, staan deze boeken elf tot twintig weken in de lijst.

Ook de *Gender Equality Index* is significant ($F(1, 6) = 6.47$; $p < .05$). Hoe meer

gendergelijkheid er in een land is, hoe langer een boek in de lijst staat, al is dit effect wel klein ($b = .12$ $t(6) = 2.54$; $p = .04$). In tabel 4.17 is te zien hoeveel weken een boek gemiddeld in de lijst stond, waarbij de gendergelijkheid in een land oplopend is weergegeven. Gendergelijkheid hangt niet consistent samen met het gemiddeld aantal weken dat een boek in de lijst staat. Dit geldt eveneens voor de populariteit van boeken met vrouwelijke, mannelijke of duo-hoofdpersonen.

Tabel 4.17. Gender Equality Index met het gemiddeld aantal weken in de lijst per geslacht hoofdpersoon (waarbij hoe groter de index, hoe meer gelijkheid) ($N = 492$)

	Gender Equality Index	Weken mannen (SD)	Weken vrouwen (SD)	Weken mannen en vrouwen (SD)	Gemiddeld aantal weken (SD)
Italië	39.60	1.25 (2.98)	.29 (1.60)	3.09 (5.03)	1.33 (3.16)
Tsjechië	42.10	2.71 (5.25)	.64 (1.45)	8.80 (11.46)	3.10 (6.29)
Polen	43.00	.79 (2.40)	.29 (1.07)	8.64 (13.26)	1.76 (5.77)
Spanje	53.70	.72 (2.74)	1.21 (3.12)	1.21 (3.12)	1.26 (3.54)
Frankrijk	55.90	1.65 (3.79)	1.64 (3.18)	5.91 (7.20)	2.22 (4.48)
Nederland	69.10	5.02 (8.82)	.43 (1.60)	19.45 (25.51)	6.17 (12.85)

5. Conclusie

In dit onderzoek is onderzocht in hoeverre het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken verschillen binnen Europese bestsellerlijsten in de periodes 2010/2011 en 2014/2015. Europa is opgedeeld in drie regio's: Oost-, Zuid- en West-Europa. Uit elk land zijn twee landen gekozen, te weten Tsjechië en Polen, Italië en Spanje en Frankrijk en Nederland. Om succes en populariteit van Scandinavische thrillerboeken in kaart te brengen, zijn bestsellerlijsten als onderzoeksmateriaal gebruikt. Vanuit de culturele nabijheidstheorie, het culturele wereldsysteem en gendergelijkheid in een land is gekeken of deze theorieën en factoren een verklaring bieden voor de mate van succes en populariteit van deze boeken.

Het onderzoek is opgedeeld in twee delen. Het eerste deel kijkt naar de invloed van culturele nabijheid en het culturele wereldsysteem, het tweede gedeelte naar gendergelijkheid. Naast een algemene onderzoeksvraag, is er voor elk deel een deelvraag opgesteld. Allereerst zal de eerste deelvraag worden beantwoord, daarna de deelvragen uit het tweede gedeelte. Vervolgens wordt antwoord gegeven op de algemene onderzoeksvraag en wordt de algemene conclusie besproken. Als laatste worden enkele discussiepunten en aanbevelingen voor vervolgonderzoek gepresenteerd.

5.1 Antwoord op eerste deelvraag

Het eerste gedeelte van het onderzoek staat in het teken van de culturele nabijheidstheorie en het wereldsysteem. De culturele nabijheidstheorie veronderstelt dat het publiek het liefst culturele producten consumeert die inhoudelijk het meest lijken op de eigen cultuur (La Pastina & Straubhaar, 2005). Om te kijken of dit zo is, is onderzocht of geografische afstand en culturele afstand een verklaring kunnen bieden voor succes en mate van populariteit. Daarnaast is het culturele wereldsysteem meegenomen in de analyse. Deze theorie zegt dat de positie van een taal binnen het culturele wereldsysteem gevolgen heeft voor de mate van import en export van een land, waarbij het aantal geïmporteerde culturele producten afneemt naar mate een taal een centralere positie inneemt in het wereldsysteem. De deelvraag luidt als volgt:

1. "In hoeverre verschilt het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken in bestsellerlijsten tussen Oost-, West- en Zuid-Europa in de periode 2010/2011 en 2014/2015 en zijn eventuele verschillen verklaarbaar vanuit de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem?"

In Nederland blijken Scandinavische thrillers het meeste succes te hebben. Hoewel het verschil alleen

significant is tussen Nederland en Spanje en Nederland en Polen, is duidelijk te zien dat de boeken in Nederland vaak succesvol zijn. In Spanje en Polen ligt de kans op succes het laagst. Een multilevelanalyse laat zien dat geografische afstand, culturele nabijheid en het culturele wereldsysteem het succes van Scandinavische thrillers niet kunnen voorspellen. Anders dan verwacht, blijkt het voor het succes niet uit te maken of de cultuur waaruit een lezer afkomstig is lijkt op de Scandinavische cultuur. Daarnaast maakt het ook niet uit of de taal van een land een centrale, semi-perifere of perifere positie heeft in het culturele wereldsysteem.

Populariteit is gemeten door te kijken hoe lang een Scandinavisch boek gemiddeld in een lijst stond. Naast dat de boeken gemiddeld het meest succes hebben in Nederland, staan de boeken ook in dit land gemiddeld het langst in de lijst. Dit verschil is significant met Italië en Spanje. Uit een multilevelanalyse blijkt culturele nabijheid het verschil te verklaren, maar anders dan van tevoren werd verwacht. Met Nederland en Italië als uitzondering staan boeken langer in de lijst naar mate het culturele verschil met Scandinavië groter wordt. Geografische afstand en het culturele wereldsysteem bieden geen verklaringen voor de verschillen tussen de landen.

Al met al kan geconcludeerd worden dat de populariteit tussen de landen significant verschilt en dat Scandinavische thrillerboeken over het algemeen het meeste succes hebben en het populairst zijn in Nederland. Het culturele wereldsysteem biedt echter geen verklaring voor de onderlinge verschillen. De culturele nabijheidstheorie wel voor populariteit. Anders dan in eerste instantie werd verondersteld blijken boeken langer in de lijst te staan naar mate het verschil tussen culturen groter is (hoewel het effect klein blijkt te zijn). Tussen de periodes waren geen verschillen waarneembaar, het succes of de populariteit bleef in beide periodes min of meer gelijk.

5.2 Antwoord op tweede deelvraag

Aangezien gendergelijkheid in de Scandinavische cultuur en ook in de thrillerboeken uit deze regio een belangrijke plek inneemt, is in het tweede gedeelte van het onderzoek gekeken of de mate van gendergelijkheid in een land het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken kan voorspellen. Daarnaast is de invloed van mannelijke en vrouwelijke schrijvers en hoofdpersonen op succes en populariteit onderzocht en gekeken of dit samenhangt met de mate van gendergelijkheid in een land. De twee deelvragen zijn:

2A. *“In hoeverre is de mate van gendergelijkheid in Oost-, West- en Zuid-Europa van invloed op het succes en de populariteit van Scandinavische thrillerboeken?”*

2B. “In hoeverre is de mate van gendergelijkheid in Oost-, West- en Zuid-Europa van invloed op het succes en de populariteit van Scandinavische mannelijke en vrouwelijke thrillerschrijvers en Scandinavische thrillerboeken met een mannelijke of vrouwelijke hoofdpersoon?”

Uit een multilevelanalyse blijkt dat gendergelijkheid, gemeten met behulp van de *Gender Equality Index*, het succes van Scandinavische thrillerboeken niet kan voorspellen, maar wel de populariteit van de boeken. Hoewel het een klein en inconsistent effect is, Tsjechië en Spanje zijn namelijk een uitzondering op de regel, blijkt uit de analyse dat in een land met meer gendergelijkheid Scandinavische thrillers langer in een bestsellerlijst staan.

Kijkend naar de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke schrijvers, dan blijkt in alle gevallen dat mannelijke Scandinavische thrillerschrijvers in de meerderheid zijn. Spanje is hierop een uitzondering. In dit land zijn er evenveel mannelijke als vrouwelijke thrillerschrijvers. De verschillen tussen de landen zijn echter niet significant en het geslacht van de auteur voorspelt het succes en de populariteit van deze boeken niet.

In elk land blijken er meer Scandinavische thrillerboeken met mannelijke hoofdpersoon dan vrouwelijke hoofdpersoon te zijn. Het geslacht van de hoofdpersoon blijkt een significante voorspeller te zijn voor het succes en de populariteit van een boek. Boeken die een mannelijke hoofdpersoon of zowel een mannelijke als vrouwelijke hoofdpersoon hebben (vanaf nu duo-hoofdpersonen genoemd), zijn significant succesvoller dan boeken met alleen een vrouwelijke hoofdpersoon. Boeken met duo-hoofdpersonen staan daarnaast ook langer in de lijst ten opzichte van boeken met een vrouwelijke hoofdpersoon. Hoewel boeken met mannelijke hoofdpersonen langer in de lijst staan dan boeken met vrouwelijke hoofdpersonen, is dit verschil niet significant. Ook hier blijkt dat de mate van gendergelijkheid niet consistent samenhangt met de populariteit van boeken met mannelijke, vrouwelijke of duo-hoofdpersonen. Het succes en de populariteit van duo-hoofdpersonen kan grotendeels verklaard worden door de Millennium-serie. Deze boekenreeks is verantwoordelijk voor de helft van het totaal aantal boeken met duo- hoofdpersonen en veel boeken uit de serie waren succesvol en stonden lang in een bestsellerlijst.

5.3. Antwoord op de onderzoeksvraag

De algemene onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt als volgt:

“In hoeverre verschilt het aandeel van Scandinavische thrillerboeken in bestsellerlijsten binnen Oost, Zuid- en West-Europa in de periode 2010/2011 en 2014/2015 en kunnen eventuele verschillen verklaard worden op basis van de culturele nabijheidstheorie, het culturele wereldsysteem en gendergelijkheid?”

Het aandeel van Scandinavische thrillerromans in de periode 2014/2015 is ten opzichte van 2010/2011 niet toe- of afgenomen. Wat dat betreft is de veronderstelde opmars gestagneerd en lijkt de plek die de boeken in de lijsten innemen enigszins gestabiliseerd te zijn. Binnen het genre ‘misdaad en thriller’ is Scandinavië samen met Amerika en Engeland verantwoordelijk voor het grootste aandeel. Verdere analyse laat zien dat er verschillen zijn in succes en populariteit van Scandinavische thrillerboeken tussen de onderzochte landen. Hoewel de verschillen tussen de landen niet altijd significant zijn, blijken de boeken gemiddeld genomen het meeste succes te behalen en het populairst te zijn in Nederland.

De gevonden verschillen kunnen niet direct worden verklaard op basis van de culturele nabijheidstheorie en het culturele wereldsysteem. Bij de culturele nabijheidstheorie is culturele afstand alleen significant bij populariteit. Geografische afstand is nergens significant. Voor de mate waarin de boeken succes hebben en populair zijn, maakt geografische afstand binnen Europa dus niet uit. Anders dan van tevoren werd verwacht, blijkt een grotere culturele afstand te zorgen voor meer populariteit, met uitzondering van Nederland en Italië. Dit resultaat valt niet direct te verklaren. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen in hoeverre dit resultaat ook voor andere landen in en buiten Europa geldt. Gezien de kleine sample, kan nu nog niet met zekerheid gezegd worden dat een grotere culturele afstand tot Scandinavië zorgt voor meer populariteit. Hierover in de discussie meer.

De indicator voor het culturele wereldsysteem is nergens in de analyse significant. Hoewel de landen onderling verschillen qua positie, kan dit niet het succes of de populariteit per land verklaren. Deze theorie kan een goede verklaring geven van de verschillen in nationale en internationale oriëntatie (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008) en de import en export van culturele producten (Sapiro, 2015), maar de positie van een land blijkt in het geval van Scandinavische thrillerboeken geen impact te hebben op de import ervan. De indicator voor het culturele wereldsysteem blijkt wel de mate van export redelijk te voorspellen. Zo hebben het Fins en het IJslands een perifere positie in het culturele wereldsysteem en worden er inderdaad weinig thrillers uit deze taal geëxporteerd. De semi-perifere positie van Zweden verklaart het grote aandeel boeken uit dit land. Een mogelijke verklaring voor de beperkte invloed van het culturele wereldsysteem ligt in de manier waarop dit gemeten is. Op basis van eerder onderzoek heb ik gekeken welke positie een taal heeft in het

wereldsysteem, om de taal zo de positie ‘centraal’, ‘semi-perifeer’ of ‘perifeer’ toe te kennen. De data om de positie per taal te bepalen zijn echter redelijk gedateerd en doordat er weinig gegevens bekend zijn over de mate waarin landen culturele producten importeren en exporteren, is het niet mogelijk om zelf posities toe te kennen en dus te vroeg om te zeggen dat dit systeem import van bepaalde talen en zo ook Scandinavische thrillers kan voorspellen. Dat de data gedateerd zijn, blijkt uit het aandeel van Noorwegen dat relatief sterk is toegenomen, terwijl aan het Noors een perifere positie is toegekend. Deze opmars wordt vooral veroorzaakt doordat de Noor Jo Nesbø enorm populair geworden is. Dit zou een tijdelijke uitschieter voor Noorwegen kunnen zijn, maar betekent wellicht ook een dominantere positie voor Noorwegen. In hoeverre de posities van de talen de juiste zijn, valt dus te bezien. Om de geschiktheid van het culturele wereldsysteem beter te kunnen onderzoeken, moeten de posities worden geüpdatet en onderzocht worden of deze nieuwe posities de mate waarin een taal vertaald wordt verklaren.

Als laatste blijkt de *Gender Equality Index* als indicator voor gendergelijkheid alleen significant te zijn bij populariteit, waarbij geldt: hoe meer gendergelijkheid, hoe langer de boeken in de lijst staan. Nederland lijkt deze resultaten aan te sturen. Zoals gezegd staan boeken gemiddeld het langst in Nederland in de lijst en in dit land is daarbij ook sprake van gemiddeld de meeste gendergelijkheid in vergelijking met de andere landen. De gendergelijkheid in overige landen, in vergelijking met populariteit van de boeken, laat geen duidelijke consistentie zien. Het is mogelijk dat Nederland de resultaten daarin gekleurd heeft. De invloed van gendergelijkheid valt dus te bezien.

5.4. Algemene conclusie

Kijkend naar de bestsellerlijsten en Scandinavische thrillerboeken, dan waren er enkele resultaten die opvielen. Zo blijkt dat de mate van diversiteit in de lijsten, als het gaat om taal en geslacht, gering te zijn. De Engelse taal heeft nog steeds een hypercentrale positie in vergelijking met de andere talen. Hoewel binnen de lijsten het merendeel van de boeken uit het buitenland komt, blijkt dat twee derde van de vertaalde boeken is vertaald uit het Engels. Dat zoveel boeken vanuit het Engels worden vertaald, komt overeen met eerder onderzoek (Hemmungs Wirtén, 2000). Veel boeken komen uit Europa of Amerika, waardoor diversiteit beperkt blijft tot deze gebieden. Van de rest van de boeken komt minder dan een tiende van buiten Europa. Daarnaast blijkt dat er beduidend meer mannelijke dan vrouwelijke schrijvers zijn.

Ook bij de Scandinavische thrillerboeken geldt dat er meer mannelijke dan vrouwelijke schrijvers in de lijsten te vinden zijn. Daarnaast staan er eveneens meer Scandinavische thrillerboeken met een mannelijke dan met een vrouwelijke hoofdpersoon in de lijst. Hoewel deze boeken algemeen bekend staan om hun sterke vrouwelijke hoofdpersonages en het feit dat dit

gebied veel succesvolle schrijfsters kent, betekent dit niet dat vrouwen evenveel vertegenwoordigd zijn in bestsellerlijsten als mannen. De gendergelijkheid die in veel Scandinavische thrillerboeken ter sprake komt of gendergelijkheid in een land zelf, heeft daarbij geen invloed op de lezers gehad. Mannelijke auteurs en hoofdpersonen blijven bij Scandinavische thrillerboeken in de meerderheid. Dit geldt ook voor de mannelijke auteurs binnen bestsellerlijsten in het algemeen.

Uit de analyse blijkt als laatste dat de mate waarin Scandinavische thrillers een plek in de onderzochte bestsellerlijsten innemen tussen de landen verschilt. Van homogenisering en toenemende overheersing van Scandinavische thrillers binnen Europa is geen sprake. Desalniettemin is er wel een zekere mate van overheersing van Scandinavische thrillers binnen het genre. Daarnaast zijn de boeken voornamelijk vanuit het Engels vertaald en staan mannelijke auteurs vaker in bestsellerlijsten dan vrouwen. Zoals ook door het culturele imperialisme wordt verondersteld, is de productie van culturele producten niet gelijk en kan er sprake zijn van een zekere dominantie (Crane, 2002). Dit maakt duidelijk dat het van belang is om daarom binnen onderzoek naar culturele globalisering rekening te houden met ongelijke relaties en mogelijk dominante machten.

5.5 Discussie en aanbevelingen

De resultaten en gepresenteerde conclusie moeten zeer voorzichtig worden geïnterpreteerd en eerder als explorerend worden beschouwd. Dit, omdat ik tijdens het verzamelen en analyseren van de data tegen een aantal zaken aanliep die van invloed kunnen zijn geweest op de resultaten. Zo bleek allereerst dat het verzamelen van de data minder gemakkelijk was dan werd gedacht, waardoor gegevens van bepaalde weken of maanden uit enkele landen ontbraken en niet konden worden meegenomen in de analyse. Dit heeft gevolgen gehad voor het kunnen bieden van een compleet en accuraat beeld. Daarnaast werd duidelijk dat, na het selecteren van de Scandinavische boeken, het aantal boeken binnen dit genre toch relatief laag was. Hierdoor bleven er relatief weinig Scandinavische thrillertitels over voor het tweede gedeelte van het onderzoek. Dit maakte dat die analyses met een beperkt aantal titels moest worden uitgevoerd. Dit heeft tot gevolg gehad dat enkele succesvolle boeken en auteurs al snel dominant konden worden en zo de resultaten wellicht hebben gekleurd (Verboord, 2010).

Hoewel de resultaten lijken uit te wijzen dat deze boeken populairder zijn naar mate de culturele afstand en gendergelijkheid in een land toeneemt, was dit effect klein, niet consistent en niet terug te vinden bij de mate van succes. De invloed van culturele afstand en gendergelijkheid in een land valt dus te bezien, wat zou kunnen betekenen dat Scandinavische thrillers of het genre in het algemeen in ieder geval in Europa een universele aantrekkingskracht heeft (zie Obregon, geciteerd in La Pastina & Straubhaar, 2005). Aangezien de culturele nabijheidstheorie, het culturele

wereldsysteem en gendergelijkheid in een land het succes van Scandinavische thrillerboeken niet direct kunnen verklaren, blijft de vraag hoe het komt dat thrillerboeken, naast Amerika en Engeland, vooral uit Scandinavië blijvend succesvol zijn. Om hier meer duidelijkheid over te krijgen, moet de rol van de media en uitgevers worden begrepen, evenals de gegeneerde *star power* van auteurs.

Allereerst kunnen uitgevers elkaar imiteren als het gaat om het nemen van beslissingen welke boeken ze gaan uitgeven (Franssen & Kuipers, 2013). Aangezien Scandinavische thrillers een zekere reputatie hebben opgebouwd en het gebied bekend staat om dit genre, zou dit kunnen betekenen dat uitgevers veel thrillers uit dit gebied publiceren en deze landen zo dominant worden in het produceren van thrillerboeken (Janssen, Kuipers, & Verboord, 2008). Daarbij wordt bij het promoten van Scandinavische thrillerboeken ook vaak het land van herkomst genoemd of worden ze gelabeld als 'Scandinavische thriller' (Arvas & Nestingen, 2011). Hierdoor kan het zijn dat dit gebied binnen het genre dominant blijft en zo invloed kan hebben op de kans dat deze boeken succes hebben (zie Shehu, Prostka, Schmidt-Stölting, Clement, & Blömeke, 2014). Daarnaast kunnen media en de manier waarop zij boeken promoten bijdragen aan het succes van Scandinavische thrillerboeken (Clement, Proppe, & Rott, 2007). Zo is het vierde deel in de Milleniumreeks, *Wat ons niet zal doden*, neergezet als een officiële sequeel van de Milleniumtriologie van Stieg Larsson, waardoor het boek direct op nummer een kwam in onder andere Engeland, Amerika, Frankrijk, Duitsland en Nederland. De manier waarop zij boeken uit dit gebied kunnen hypen en de macht die zij hierin hebben, moet niet worden onderschat (Nilsson, Damrosch, & D'haen, 2017). Als laatste kunnen in het verleden behaalde successen van auteurs en de manier waarop zij worden gepromoot de kans op succes vergroten. Dit wordt ook wel *star power* genoemd (zie Verboord, 2010). Een klein aantal auteurs kunnen daardoor dominant blijven binnen bestsellerlijsten of een bepaald genre (Look, 1999). In hoeverre uitgevers, de media zelf of de *star power* van enkele auteurs dus verantwoordelijk is voor het succes van de Scandinavische thrillerboeken, moet verder worden onderzocht.

De culturele nabijheidstheorie blijkt het succes van de Scandinavische thrillers niet te kunnen verklaren. Culturele nabijheid hoeft dus niet altijd een rol te spelen bij de verspreiding van culturele producten. Een ander voorbeeld dat dit idee bevestigt, is het feit dat bijvoorbeeld Manga erg populair is in Amerika, ondanks dat de Japanse cultuur verschilt van de westerse cultuur (Masters, 2006). Hoewel culturele nabijheid niet als bepalende factor is gevonden, betekent dit niet dat deze theorie direct moet worden afgeschreven. In dit onderzoek zijn zes landen meegenomen en deze liggen relatief dicht bij elkaar. Door meer landen, ook buiten Europa, en taalgebieden met elkaar te vergelijken, is te onderzoeken in hoeverre taalafstand, geografische afstand en culturele nabijheid wellicht toch een rol zouden kunnen spelen. Zo is impact van culturele nabijheid wellicht afhankelijk van bijvoorbeeld het culturele product of het genre waarbinnen het product valt (Georgiou, 2012;

Ksiazek & Webster, 2008; La Pastina & Straubhaar, 2005).

Zoals gezegd dient het culturele wereldsysteem te worden geüpdatet, omdat de posities van de landen hoogstwaarschijnlijk gedateerd zijn en hierdoor onduidelijk is in hoeverre deze theorie een accuraat beeld kan geven voor de manier waarop vertalingen zich voordoen. Aangezien Scandinavië, Engeland en Amerika alle drie een groot aandeel hebben binnen het genre 'misdaad en thriller', maar het Engels een hypercentrale positie heeft ten opzichte van de (semi)-perifere positie in Scandinavië, zou bij vervolgonderzoek kunnen kijken naar de manier waarop de verdeling van de drie gebieden er binnen deze gebieden uitziet en of dit samenhangt met hun positie in het culturele wereldsysteem. Zo wordt ook meer duidelijk in hoeverre het culturele wereldsysteem van toepassing is op deze boeken en of deze het moeten hebben van hun inhoud of van de taal waarin ze oorspronkelijk geschreven zijn.

Als laatste blijkt dat er voornamelijk mannelijke (Scandinavische) auteurs in de bestsellerlijsten staan. Daarom moet meer duidelijk worden over de ongelijkheid tussen mannelijke en vrouwelijke auteurs. Ondanks dat sociale gelijkheid in Scandinavië een belangrijke waarde is, zijn Scandinavische thrillerschrijfsters zijn wellicht meer beperkt in hun schrijfmogelijkheden en hun kans op internationaal succes, dan soms wordt aangenomen (zie Alacovska, 2017). Toekomstig onderzoek zou moeten kijken waar de ongelijke verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke auteurs vandaan komt. Interessant is om daarbij ook het geslacht van de hoofdpersoon in het onderzoek mee te nemen, omdat naast een gelijke verdeling van mannen en vrouwen binnen beroepen, ook representatie en vertegenwoordiging binnen culturele producten kunnen bijdragen aan de beeldvorming over en de gelijke behandeling tussen mannen en vrouwen (Krijnen & Van Bauwel, 2015).

Literatuurlijst

- Acker, J. (2004). Gender, capitalism and globalization. *Critical Sociology*, 30(1), 17-41.
doi:10.1163/156916304322981668.
- Agger, G. (2010). *Approaches to Scandinavian crime fiction*. Opgehaald van
http://www.krimiforsk.aau.dk/awpaper/Agger_ApproachesToScandinavianCrimeFiction.w15.pdf.
- Alacovska, A. (2017). The gendering power of genres: How female Scandinavian crime fiction writers experience professional authorship. *Organization*, 3, 377-396.
doi:10.1177/1350508416687766.
- Appadurai, A. (1996). Disjuncture and difference in the global cultural economy. In A. Appadurai (red.), *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization* (pp. 27-47). Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Arvas, P., & Nestingen, A. (2011). *Scandinavian Crime Fiction*. Cardiff: University of Wales Press.
- Bergman, K. [LundUniversity] (2015, 30 juni). *The success of Nordic Noir literature* [YouTube].
Opgehaald van <https://www.youtube.com/watch?v=QFIMspMCqN8&feature=youtu.be>.
- Berkers, P., Verboord, M., & Weij, F. (2014). Genderongelijkheid in de dagbladberichtgeving over kunst en cultuur: Een vergelijkende studie van Frankrijk, Duitsland, Nederland en de Verenigde Staten, 1955-2005. *Sociologie*, 10, 124-146.
- Bernal, V. (1994). Gender, culture and capitalism: Women and the remaking of Islamic 'tradition' in a Sudanese village. *Comparative Studies in Society and History*, 36(10), 36-67.
- Bielby, D. (2009). Gender inequality in culture industries: Women and men writers in film and television. *Sociology du travail*, 51, 237-252.
- Borchorst, A., & Siim, B. (2008). Woman-friendly policies and state feminism: Theorizing Scandinavian gender equality. *Feminist Theory*, 9(2), 207-224.
- Burch, E. (2002). Media literacy, cultural proximity and TV aesthetics: Why Indian soap operas work in Nepal and the Hindu diaspora. *Media, Culture & Society*, 24(4), 571-579.
- Cavender, G., & Jurik, N. (2014). *The Appeal of the Crime Genre*. Opgehaald op 15 mei 2017 van Oxford Handbooks Online:

<http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199935383.001.0001/oxfordhb-9780199935383-e-004>.

- Chow, E. (2003). Gender matters: Studying globalization and social change in the 21st century. *International Sociology*, 18(3), 443-460. doi:10.1177/02685809030183001.
- Clement, M., Proppe, D., & Rott, A. (2007). Do critics make bestsellers? Opinion leaders and the success of books. *Journal of Media Economics*, 20(2), 77-105.
- Cowen, T. (2002). The fate of culture. *The Wilson Quarterly*, 26(4), 78-84.
- Crane, D. (2002). Culture and globalization: Theoretical models and emerging trends. In D. Crane, N. Kawashima, & K. Kawasaki (Eds.), *Global culture: Media, arts, policy and globalization* (pp. 1-25). Londen: Routledge.
- Featherstone, M. (1995). *Undoing culture: Globalization, postmodernism and identity*. London: Sage.
- Field, A. (2013). Multilevel linear models. In A. Field (red.), *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (4e ed., pp. 814-849). Londen: Sage.
- Franco, C. (2014). The digital book (r)evolution. *Logos*, 4, 32-43.
- Franks, R. (2014). A taste for murder: The curious case of crime fiction. *M/C Journal* 17(1). Opgehaald van culture.org.au/index.php/mcjournal/article/view/770.
- Franssen, T., & Kuipers, G. (2013). Coping with uncertainty, abundance and strife: Decision-making processes of Dutch acquisition editors in the global market for translations. *Poetics*, 41(1), 48-74.
- Gao, Y. (2016). Inventing the 'authentic' self: American television and Chinese audiences in global Beijing. *Media, Culture & Society*, 1, 1-17. doi:10.1177/0163443716635870.
- Gauntlett, D. (2008). Representations of gender today. In D. Gauntlett (red.), *Media, gender and identity: An introduction* (pp. 47-71). Londen: Routledge.
- Georgiou, M. (2012). Watching soap opera in the diaspora: Cultural proximity or critical proximity? *Ethnic and Racial Studies*, 35(5), 868-887. doi:10.1080/01419870.2011.628040.
- Heilbron, J. (1999). Book translations as a cultural world-system. *European Journal of Social Theory*, 2(4), 429-444.
- Hemmungs Wirtén, E. (2000). Harlequin romances in Swedish: A case study in globalized publishing. *Logos*, 11(4), 203-207. doi:10.2959/logo.2000.11.4.203.

- Hermes, J. (2005). *Re-reading popular culture*. Malden, MA: Blackwell Pub.
- Hesmondhalgh, D. (2006). Bourdieu, the media and cultural production. *Media, Culture & Society*, 28(2), 211-231.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede Model in context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 1-26. <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1014>.
- Hopper, P. (2007). *Understanding cultural globalization*. Cambridge: Polity Press.
- Humbert, A., Ivaškaitė-Tamošiūnė, V., Oetke, N., & Paats, M. (2015). *Gender equality index 2015: Measuring gender equality in the European Union 2005-2012: report*. Luxemburg: Publications Office of the European Union. doi:10.2839/763764.
- Janssen, S., Kuipers, G., & Verboord, M. (2008). Cultural globalization and arts journalism: The international orientation of arts and culture coverage in Dutch, French, German, and U.S. newspapers. *American Sociological Review*, 73, 719-740.
- Kin Tong, H., & Hong Cheung, L. (2011). Cultural identity and language: A proposed framework for cultural globalisation and glocalisation. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 32(1), 55-69. doi:10.1080/01434632.2010.527344.
- Koolen, C. (n.d.). *Literary quality and author gender in the national reader survey*. Opgehaald op 7 januari 2017 van http://www.dhbenelux.org/wp-content/uploads/2016/05/27_CorinaKoolen_FinalAbstract_DHBenelux_poster.pdf.
- Kovac, M., & Wischenbart, B. (2009a). Cultural pluralism or cultural uniformity: Bestselling fiction books in Europe. *Logos*, 20(1), 249-261. doi:10.1163/095796509X12777334632988.
- Kovac, M., & Wischenbart, R. (2009b). End of the English (British?) empire? Or something else? *Pub Res Q*, 25, 118-127.
- Krijnen, T., & Van Bauwel, S. (2015). *Gender and media: Representing, producing, consuming*. Abington: Routledge.
- Ksiazek, T., & Webster, J. (2008). Cultural proximity and audience behavior: The role of language in patterns of polarization and multicultural fluency. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(3), 485-503. doi:10.1080/08838150802205876.
- Kuipers, G., & De Kloet, J. (2009). Banal cosmopolitanism and The Lord of the Rings: The limited role of national differences in global media consumption. *Poetics*, 37, 99-118.

- La Pastina, A., & Straubhaar, J. (2005). Multiple proximities between television genres and audiences. *Gazette*, 67(3), 271-288.
- Lehdonvirta, V. (2012). A history of digitalization of consumer culture: From Amazon through Pirate Bay to FarmVille. In J. Denegri-Knott en M. Molesworth (Eds.), *Digital Virtual Consumption* (pp. 79-123). New York, NY: Routledge.
- Look, H. (1999). The author as star. *Publishing Research Quarterly*, 15(3), 12-29.
- Masters, C. (2006). *America is drawn to manga*. Opgehaald op 1 juni 2017 van New York Times: http://jimelwood.net/students/spring2013/spring2013_america_drawn_to_manga.docx.
- Mendes, K., & Carter, C. (2008). Feminist and gender media studies: A critical overview. *Sociology Compass*, 2(6), 1701-1718. doi:10.1111/j.1751-9020.2008.00158.x.
- Metherd, M. (2008). Transnational book markets and literary reception in the Americas. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, 10(3). <http://dx.doi.org/10.7771/1481-4374.1373>.
- Miller, L. (2000). The best-seller list as marketing tool and historical fiction. *Book History*, 3(1), 286-304. doi:10.1353/bh.2000.0012.
- Nederveen Pieterse, J. (2015). Globalization and culture: Three paradigms. In J. Nederveen Pieterse (red.), *Globalization and Culture: Global mélange* (3e ed., pp. 41-58). Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Nilsson, L. (2016). Uncovering a Cover: Marketing Swedish Crime Fiction in a Transnational Context. *Journal of Transnational American Studies*, 7(1), 1-16.
- Nilsson, L., Damrosch, D., & D'haen, T. (2017). With a global market in mind: Agents, authors, and the dissemination of contemporary Swedish crime fiction. In K. Berglund (red.), *Crime fiction as world literature* (pp. 77-87). New York, NY: Bloomsbury.
- NU.nl. (2010). *Scandinavische thrillers populair in Nederland*. Opgehaald op 31 december 2016 van <http://www.nu.nl/boek/2235513/scandinavische-thrillers-populair-in-nederland.html>.
- Regev, M. (2007). Cultural uniqueness and aesthetic cosmopolitanism. *European Journal of Social Theory*, 10(1), 123-138.
- Ritzer, G. (2011). The past, present and future of McDonaldization: From the iron cage to the fast-food factory and beyond. In G. Ritzer (red.), *The McDonaldization of society* 6 (pp. 23-53). Thousand Oaks: Sage.

- Sapiro, G. (2010). Globalization and cultural diversity in the book market: The case of literary translations in the US and in France. *Poetics*, 4, 419-439.
- Sapiro, G. (2015). Translation and symbolic capital in the era of globalization: French literature in the United States. *Cultural Sociology*, 9(3), 320-346.
- Sapiro, G., & Bustamante, M. (2009). Translation as a measure of international consecration. Mapping the world distribution of Bourdieu's books in translation. *Sociologica*, 3(2), 1-45. doi:10.2383/31374.
- Schmidt-Stölting, C., Blömeke, E., & Clement, M. (2011). Success drivers of fiction books: An empirical analysis of hardcover and paperback editions in Germany. *Journal of Media Economics*, 24(1), 24-47. doi:10.1080/08997764.2011.549428.
- Scott, A. (2004). Cultural-products industries and urban economic development: Prospects for growth and market contestation in global context. *Urban Affairs Review*, 39(4), 461-490.
- Seago, K. (2014). Introduction and overview: Crime (fiction) in translation. *The Journal of Specialised Translation*, 22, 2-14.
- Shehu, E., Prostka, T., Schmidt-Stölting, C., Clement, M., & Blömeke, E. (2014). The influence of book advertising on sales in the German fiction book market. *Journal of Cultural Economics*, 38(2), 109-130.
- Straubhaar, J. (1991). Beyond media imperialism: Assymetrical interdependence and cultural proximity. *Critical Studies in Mass Communication*, 8, 39-59.
- Straubhaar, J. (2008). Global, hybrid or multiple? Cultural identities in the age of satellite TV and the internet. *Nordicom Review*, 2, 11-29.
- Throsby, D. (1999). Cultural capital. *Journal of Cultural Economics*, 23, 3-12.
- Thussu, D. (2000). *International communication: Continuity and change*. Londen: Arnold.
- Tomlinson, J. (2007). Cultural globalization. In G. Ritzer (red.), *The Blackwell companion to globalization* (pp. 352-366). Malden, MA: Blackwell Pub.
- Van Es, N., & Heilbron, J. (2015). Fiction from the periphery: How Dutch writers enter the field of English-language literature. *Cultural Sociology*, 9(3), 296-319. doi:10.1177/1749975515576940.

- Verboord, M. (2010). Commercialisering, culturele consecratie en bestsellerlijstsucces in het Franse, Duitse en Amerikaanse literaire veld, 1970-2007. *Sociologie*, 6(1), 46-75.
- Verboord, M. (2011). Market logic and cultural consecration in French, German and American bestseller lists, 1970-2007. *Poetics*, 39, 219-315.
- Verboord, M., & Brandellero, A. (2016). The globalization of popular music, 1960-2010: A multilevel analysis of music flows. *Communication Research*, 1-25. doi:10.1177/0093650215623834.
- Wikipedia. (n.d.). *The Killing (Danish TV series)*. Opgehaald op 15 mei 2017 van Wikipedia: [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Killing_\(Danish_TV_series\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Killing_(Danish_TV_series)).
- Williams, R. (1976). *Keyword: A vocabulary of culture and society*. Londen: Falmingo/Croom Helm.
- Worthington, H. (2011). *Key concepts in crime fiction*. Londen: Palgrave Macmillan.